

แนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย

โดย

นายณัฏภพ แก้วสัมฤทธิ์
เจ้าของกิจการและประธานกรรมการบริษัท
บริษัท ธีญบุรีฮอนด้าคาร์ส์ จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง **แนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย**
ลักษณะวิชา **สังคมจิตวิทยา**
ผู้วิจัย **นายณัฏพ แก้วสัมฤทธิ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐**

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน สภาพปัญหาปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศไทย และเพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งการดำเนินการขับเคลื่อนปฏิรูประบบการอาชีวศึกษาสู่ออาชีวศึกษาทวิภาคีของประเทศไทย ขอบเขตของการวิจัยการวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมสถานอาชีวศึกษาทั้งรัฐบาลและเอกชนในประเด็นของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อให้ได้ทิศทางและมาตรการในการส่งผลการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีประสบความสำเร็จ เพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ๑) การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการภายในประเทศ แบ่งเป็น ๔ Model คือ Model A การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเต็มรูปแบบ (ร้อยเปอร์เซ็นต์) ในพื้นที่ คือมีสถานประกอบการ ในพื้นที่ตั้งสถานศึกษาผู้เรียนทุกคนทุกสาขาวิชา ได้เข้าฝึกอาชีพใน สถานประกอบการ Model B การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเต็มรูปแบบ (ร้อยเปอร์เซ็นต์) นอกพื้นที่ คือ ไม่มีสถานประกอบการในพื้นที่ตั้งสถานศึกษา ผู้เรียนทุกคนทุกสาขาวิชาได้เข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ โดยจะต้องมีการจัดที่พักใกล้กับสถานประกอบการที่ไปฝึกอาชีพให้แก่ผู้เรียนและมีครูควบคุมดูแล Model C การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีบางสาขาวิชา และ Model D การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้แก่พนักงานของสถานประกอบการ ๒) การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีต่างประเทศ แบ่งได้ ๑ Model คือ Model E การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการต่างประเทศ และในภาพรวมของข้อเสนอแนะ กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยง รวมทั้งการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สายปฏิบัติการวิชาชีพ (Higher Vocational Education) เพื่อพัฒนาต่อยอดให้ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา มีโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะ ตลอดจนโอกาสความก้าวหน้าในด้านการศึกษาในสายปฏิบัติ

ABSTRACT

Title The Management of Vocational Education in Bilateral Systems To raise the quality of Thai workers

Field Social - Psychology

NaMe Mr.Nattapop Keawsumrit **Course** NDC Class 60

This research aims to study and analyze the current situation. Problems, Success Factors and Failure of Teaching and Learning the Bilateral System of Vocational Education Institutes in Thailand. To provide more guidance and suggestions on the bilateral education system of vocational education institutions. Including the implementation of the reform of the vocational education system to the bilateral vocational training in Thailand. Scope of Research This research will cover both government and private vocational schools on the issues of bilateral vocational education management. In order to achieve the direction and measure of success in bilateral teaching and learning. To bring to concrete action. This research is a qualitative research. Use the document analysis method. The results of the study showed that 1) the management of vocational training in bilateral and domestic enterprises was divided into 4 models, namely, Model A, full-scale bilateral vocational training. (Hundred percent) in the area is the establishment. In the area of education, all students in all disciplines. Has been trained in Model B establishment Full-scale bilateral vocational training (100 percent) outside the area, there are no establishments in the educational setting. All students in all majors have been trained in the workplace. It must be located close to the establishment where the vocational training for students and supervised by Model C, some bilateral vocational training and Model D to provide vocational training for employees of the establishment. 2) Vocational training of bilateral foreign system is divided into 1 Model, Model E, Vocational Training, Bilateral System with Foreign Institutions. And overall, the feedback. Ministry of Education should encourage links. Including the management of higher education. Higher Vocational Education to develop graduates of vocational education. Opportunity to develop knowledge and skills. The opportunity to progress in the field of education.

คำนำ

เอกสารวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ – ๒๕๖๑ โดยเป็นการศึกษา เรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ ปัจจุบัน สภาพปัญหา ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของ สถานศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศไทย และเพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัด การศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งการดำเนินการขับเคลื่อนปฏิรูประบบการ อาชีวศึกษาสู่ออาชีวศึกษาทวิภาคีของประเทศไทย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ ผู้บริหารและผู้ กำหนดนโยบาย หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาและเพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป

(นาย ณิชเทพ แก้วสัมฤทธิ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	จ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๒
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๒
คำจำกัดความ	๓
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	๔
การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา	๗
ความหมายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	๗
องค์ประกอบสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	๘
จุดมุ่งหมายของการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	๙
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๓
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๑๕
บทที่ ๓ แนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับ	
คุณภาพแรงงานไทย	๑๖
บทที่ ๔ แนวการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	๒๓
การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	๒๓
บทที่ ๕ สรุป และข้อเสนอแนะ	๔๓
สรุป	๔๓
ข้อเสนอแนะ	๕๒
บรรณานุกรม	๕๖
ประวัติย่อผู้วิจัย	๕๘

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
๒-๑ การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	๒๖
๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	๒๘
๒-๓ การจัดอาชีวศึกษาทวิภาคีในต่างประเทศ	๔๐

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพของสถานศึกษา ความเหลื่อมล้ำด้านการจัดสรรทรัพยากรระหว่างโรงเรียนฐานะดีกับโรงเรียนยากจน ระหว่างโรงเรียนรัฐกับเอกชน ระหว่างโรงเรียนสายสามัญกับสายอาชีวะ เป็นต้น ทางออกของการปฏิรูประบบการศึกษาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมุ่งลดความเหลื่อมล้ำเหล่านั้น จากรายงานของคณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งได้นำเสนอต่อคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๓ ได้สะท้อนสภาพปัจจุบันและปัญหาของการได้รับโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ของประชาชน (ชัยยศ อิมสุวรรณ์, ๒๕๕๔) ในส่วนของระดับอาชีวศึกษา พบว่า สัดส่วนของเด็กและเยาวชนที่เรียนในระดับอาชีวศึกษายังต่ำกว่าระดับการศึกษาสายสามัญค่อนข้างมาก และมีอัตราการคงอยู่ในระดับอาชีวศึกษา เพียงร้อยละ ๘๑.๘ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญคือ ค่านิยมของการเรียนในระดับอาชีวศึกษาไม่ค่อยดีนัก เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ต้องการเรียนจนจบระดับปริญญาตรีมากกว่า นอกจากนี้ ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็กนักเรียนอาชีวศึกษา ก็ทำให้ไม่ค่อยมีผู้นิยมเรียนอาชีวศึกษา ประกอบกับการเรียนในระดับอาชีวศึกษา ต้องลงทุนสูง ครอบครัวยากจนไม่สามารถส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้าเรียนในระดับอาชีวศึกษา

“การอาชีวศึกษา” เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตและพัฒนากำลังคนในการเข้าสู่ตลาดแรงงานเป็นส่วนใหญ่ทั้งในระดับแรงงานฝีมือ (Skilled Labor) และแรงงานกึ่งฝีมือ (Semi - Skilled Labor) ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกภาคปฏิบัติควบคู่กับการศึกษาภาคทฤษฎีดังนั้น ผู้เรียนในภาคการศึกษาระบบนี้ จึงมีความรู้และความเชี่ยวชาญทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อที่จะได้เข้าสู่ตลาดแรงงานและเป็นแรงงานที่มีคุณภาพและการที่จะพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพได้นั้น นอกจากจะพัฒนาทักษะทางด้านความรู้และความเชี่ยวชาญให้มีประสิทธิภาพแล้วนั้น การที่แรงงานไทยจะพัฒนาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคนั้น ทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่มศักยภาพแรงงานไทย คือ ทักษะทางด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรวมถึงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งเป็นทักษะที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาแรงงานและเหตุผลที่ “การอาชีวศึกษา” จำเป็นจะต้องให้ความสนใจ “ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑” นั้น

ในอนาคตซึ่งปัจจุบัน ภาครัฐบาลได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและกำหนดทิศทาง “การอาชีวศึกษา” และ “ศักยภาพแรงงานไทย” ในการเป็นประชาคมอาเซียน โดยมียุทธศาสตร์และแนวทางที่สอดคล้องกับการศึกษาตาม “แผนพัฒนากำลังคนในระดับประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕)

โดยเน้นในเรื่องของการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพและความสามารถ รวมถึงมีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน โดยมีปัจจัยสนับสนุนโดยการสร้างเครือข่ายและมีความมั่นคง รวมถึงหลักประกันในชีวิตกับกำลังคนทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ “กลุ่มแรงงาน” ในการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ในตัวบุคคลให้มีความพร้อมทางด้านภาษาด้านการพัฒนาทักษะฝีมือการใช้เทคโนโลยี ICT รวมถึงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและการสร้างแหล่งค้นคว้าข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่เมื่อพิจารณาตามยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของแผนพัฒนากำลังคนระดับประเทศ

แผนภาพที่ 1-1 การปฏิรูปการศึกษาด้านการพัฒนาอาชีวศึกษา

ที่มา : นโยบายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านการพัฒนาอาชีวศึกษา

ซึ่งสอดคล้องกับ ธานินทร์ ศรีชมภู (๒๕๕๗) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงระบบประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ปัจจัยนำเข้า ๒) กระบวนการ ๓) ผลผลิต และ ๔) ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ ๔ คือ ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งเป็นกลไกในการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ๑) นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ๒) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ๔) รูปแบบของการเรียนการสอนระบบทวิภาคี และ ๕) รูปแบบของการวัดผลและประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพฝีมือแรงงานสนองตอบกับความต้องการของสถานประกอบการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย ในการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาแรงงาน โดยการส่งเสริมการศึกษาในระบบทวิภาคีของประเทศไทยให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน สภาพปัญหา ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศไทย
๒. เพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งการดำเนินการขับเคลื่อนปฏิรูประบบการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษาทวิภาคีของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมสถานอาชีวศึกษาทั้งรัฐบาลและเอกชนในประเด็นของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อให้ได้ทิศทางและมาตรการในการส่งผลการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีประสบความสำเร็จ เพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จจากแหล่งข้อมูลที่ได้มาจากองค์กรที่จัดการอาชีวศึกษาระดับสากล ๔ แหล่ง ได้แก่ European Center for the Development of Vocational Training (Cede fop), Organization for Economic Co-operation and Development OECD), International Centre for Technical and Vocational Education and Training (UNIVOC) และ Center on Education and Training for Employment (CETE) เสริมด้วยข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐบาลที่ปฏิบัติงานโครงการระบบทวิภาคีในไทย ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สภาอุตสาหกรรม และนักเรียนที่ศึกษาในในระบบทวิภาคีของสถานอาชีวศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพปัญหา และปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศไทย
๒. ได้แนวทางและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งการดำเนินการขับเคลื่อนปฏิรูประบบการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษาทวิภาคีของประเทศไทย

คำจำกัดความ

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง	การจัดการศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือกันของสองฝ่าย จึงเป็นรูปแบบของการจัดอาชีวศึกษา ที่อยู่ในลักษณะของความร่วมมือในที่นี่คือ เป็นลักษณะสองฝ่าย ระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษาร่วมกันฝึกพนักงานให้มีคุณภาพ สถานศึกษาที่ โรงงาน (เน้นในการฝึกทักษะ) และในชั้นเรียน (เน้นในการเรียนด้านทฤษฎี) เพื่อสองวัตถุประสงค์ ได้ฝึกงานที่เกี่ยวข้องกับทักษะและได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กรมอาชีวศึกษา, ๒๕๔๑ : ๒)
มาตรฐานแรงงาน	หมายถึง กฎเกณฑ์ การปฏิบัติ การใช้แรงงานเกี่ยวกับสภาพการจ้างและสภาพการทำงาน เช่น ค่าจ้าง ชั่วโมงทำงาน วันหยุด และความปลอดภัยในการทำงาน การมีมาตรฐานแรงงาน เพื่อให้แรงงานได้รับการคุ้มครองอย่างทัดเทียมเสมอภาค ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิต มีความปลอดภัย มีแรงงานสัมพันธ์ที่ดี และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน (กระทรวงแรงงาน, ๒๕๕๒)
ทุนมนุษย์ (Human Capital)	หมายถึง มิติใหม่เข้ามาเปลี่ยน แนวคิดของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้ดึงความสามารถของคน (Human Competency) ออกมาสร้างมูลค่าเพิ่มของทุนทางปัญญา (Intellectual Capital Value) สิ่งเหล่านี้กำลังเปลี่ยนแปลงในเรื่อง ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ Human Resource Development: HRD) (दनัย เทียนพุด, ๒๕๕๑)

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางแนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
๒. การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา
๓. ความหมายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
๔. องค์ประกอบสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
๕. จุดมุ่งหมายของการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๗. กรอบแนวคิดของการวิจัย

นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการและนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๙ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดังนี้

- ๑.๑ ด้านการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ
กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานโดย
 - ๑.๑.๑ รักษาเป้าหมายผู้เรียนในระดับ ปวช. การเพิ่มปริมาณผู้เรียนในระดับ ปวส.
 - ๑.๑.๒ ลดปัญหาการออกกลางคัน โดยวางเป้าหมายให้ลดลงร้อยละ ๕ ด้วยการป้องกันดูแล รายบุคคลการวิจัยพัฒนาแก้ปัญหาวิทยาลัย/รายสาขาวิชา การวิเคราะห์แก้ปัญหาเชิงระบบ กลุ่มเป้าหมายใน ๕๐ วิทยาลัยที่มีปัญหาการออกกลางคันสูง
 - ๑.๑.๓ จัดการเรียนการสอนในระดับพื้นที่และภาพรวมตามความต้องการในแต่ละสาขา
 - ๑.๑.๔ เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าเรียนสายอาชีพด้วยระบบโควตา
 - ๑.๑.๕ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ผู้มีส่วนสำคัญต่อการเลือกเรียนอาชีวศึกษาในเชิงรุกซึ่ง ได้แก่ นักเรียน และผู้ปกครอง
- ๑.๒ ด้านการขยายโอกาสในการเรียนอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ
 - ๑.๒.๑ จัดอาชีวศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่ สาขาอาชีพ การขยายกลุ่มเป้าหมาย
 - ๑.๒.๒ จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาในรูปแบบกลุ่มจังหวัด ๑๘ กลุ่ม จังหวัด และกรุงเทพฯ รวม ๑๙ สถาบันและสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคละ ๑ แห่ง จำนวน ๔ แห่ง
 - ๑.๒.๓ จัดตั้งสถานศึกษาอาชีวะอำเภอในกลุ่มอำเภอชั้นหนึ่ง

๑.๒.๔ ส่งเสริมการจัดอาชีวะชายแดนใต้สู่สันติสุข ศูนย์ฝึกอบรมอาชีวะ อาชีวะสองระบบ และการจัดหลักสูตรอาชีวะท้องถิ่นและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส

๑.๒.๕ มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาที่เป็นความต้องการของ ตลาดแรงงาน สาขาที่เป็นนโยบายรัฐบาล และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการจัดอาชีวศึกษาเฉพาะทาง อาทิ ปีโตรเคมี การสร้างเกษตรรุ่นใหม่ คริวไทยสู่ครัวโลก พลังงาน ทดแทน โลจิสติกส์ รถไฟ ความเร็วสูง อัญมณี ยานยนต์ ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ท่องเที่ยวและโรงแรม ฯลฯ

๑.๒.๖ ขยายกลุ่มเป้าหมายอาชีวะในโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ อาชีวะเพื่อคนพิการ อาชีวะวัยแรงงาน อาชีวะสูงวัย อาชีวะเพื่อสตรี อบรมระยะสั้นและตลาดนัด อาชีพ ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน เทียบโอนความรู้และประสบการณ์ เพื่อต่อยอดและพัฒนาทักษะทั้ง Upgrade Skills และ Re-Skills ร่วมจัดอาชีวศึกษาในสถานพินิจ เรือนจำ ค่ายทหาร และ อปท. ฯลฯ

๑.๒.๗ สนับสนุนให้หน่วยงาน/องค์กรร่วมจัดอาชีวศึกษาซึ่งได้แก่ สถาน ประกอบการ อปท. และภาคเอกชนจากสาขาอาชีพต่างๆ ฯลฯ

๑.๒.๘ จัดอาชีวะทางเลือก อาชีวะทายาท วิทยาลัยอาชีวศึกษาฐาน วิทยาศาสตร์ อาชีวะอินเตอร์และอาชีวะเทียบโอนประสบการณ์

๑.๒.๙ เพิ่มช่องทางการเรียนอาชีวศึกษาด้วย อาชีวะทางไกล และเครือข่ายวิทยุ เพื่อการศึกษาและพัฒนาอาชีพ (R-radio network)

๑.๓ ยกระดับคุณภาพการจัดอาชีวศึกษา

๑.๓.๑ ระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียน ส่งเสริมคุณภาพและสร้างความ เข้มแข็งในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดอาชีวศึกษาโดย

๑.๓.๒ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructionism, Project Based Learning Authentic Assessment, การเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์จากการเรียนในสถานที่ จริง/สถานการณ์จริง อาทิ Fix It Center และกรณีภัยพิบัติ

๑.๓.๓ พัฒนาระบบนิเทศ การจัดการความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์จาก ครูรุ่นพี่สู่ครู รุ่นใหม่ (นิเทศภายใน) และการนิเทศทางไกล

๑.๓.๔ สร้างความเข้มแข็งการประกันคุณภาพภายใน สนับสนุนให้ทุกวิทยาลัย ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกระดับดีมาก และเตรียมพร้อมรับการประเมินระดับสากล

๑.๔ ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กให้เป็นตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ตามความต้องการของพื้นที่และการให้บริการกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น คนพิการ วัยทำงาน สูงวัย สตรี ฯลฯ

๑.๕ ใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน สนับสนุนความพร้อมในด้าน Hardware สื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการประกวดสื่อ/สื่อออนไลน์และจัดตั้งวิทยาลัยต้นแบบการใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน

๑.๖ พัฒนาครู สร้างเครือข่ายครู Social Media และ Network สนับสนุนให้ครูทำ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

๑.๗ จัดหาสื่อ/หนังสือวัสดุฝึกอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอ ระดับผู้เรียน ยกระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาสามารถ แข่งขันทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่

(Function Competency) โดยใช้ V-NET การประเมินด้านมาตรฐานวิชาชีพ และ การประเมินระดับห้องเรียน สร้างเสริมทักษะอาชีพในอนาคตด้วยกิจกรรมองค์การวิชาชีพ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วิถีประชาธิปไตย ความมีวินัย เสริมสร้างทักษะชีวิต ความสามารถด้านนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ การเป็นผู้ประกอบการ พัฒนาทักษะการคิดบนพื้นฐาน Competency Based Technology Based Green Technology และ Creative economy รวมทั้งการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมและการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ อาทิ สุภาพบุรุษอาชีพะ ลูกเสือ กีฬา และการป้องกัน/แก้ไขการทะเลาะวิวาท

เตรียมผู้เรียนสู่การเป็นประชาคม ASEAN โดยการเพิ่มจำนวนสถานศึกษา English Program (EP) Mini English Program (MEP) ทุกจังหวัด ใช้หลักสูตร/สื่อต่างประเทศ สนับสนุนการฝึกงานต่างประเทศ/บริษัทต่างประเทศและในประเทศ ยกกระดับทักษะด้านภาษาอังกฤษในงานอาชีพ ส่งเสริม การเรียนรู้ภาษาประเทศคู่ค้า จัดระบบ Sister School ทุกประเทศใน ASEAN

ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

๑. ด้านบริหารทั่วไป ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ ได้แก่ Web Portal, E-office และ Data based รวมทั้งการปรับภาพลักษณ์เชิงบวก

๒. ด้านงบประมาณ ใช้แนวทาง Strategic Performance, Based Budgeting : SPBB และ Formula Funding โดยการจัดงบประมาณตามความจำเป็นพื้นฐาน ความเสมอภาค และตามนโยบาย, การกระจายอำนาจจัดซื้อจัดจ้าง, จัดหางบประมาณค่าสาธารณูปโภคและค่าจ้างครูให้เพียงพอ

๓. ด้านบริหารงานบุคคล สร้างเครือข่ายครู/สมาคมวิชาชีพ จัดหาลูกจ้าง พนักงานราชการให้เพียงพอ รวมทั้งการพัฒนากระบวนการบริหารงานบุคคลของสถาบันการอาชีวศึกษา

๔. ด้านการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการ จัดอาชีวศึกษา ดังนี้

๔.๑ องค์การ/สมาคมวิชาชีพ สมาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม สถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีการฝึกงาน ฯลฯ

๔.๒ ประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศในกลุ่มอาเซียน

๔.๓ องค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ VOCTECH, CPSC /APACC, SEARCA และ UNIVOC ฯลฯ

๔.๔ ประเทศต่างๆในภูมิภาคของโลก ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน อิสลาเอล ญี่ปุ่น เดนมาร์ก เยอรมัน ฯลฯ

สรุป สาระสำคัญตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน โดยการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน จัดหาสื่อ หนังสือวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอ ซึ่งในการจัดทำนวัตกรรมการเรียนการสอน เช่น การจัดทำเอกสารประกอบการเรียน เอกสารประกอบการสอน การพัฒนาสื่อการสอนของครูผู้สอนนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการสนองนโยบายพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังกล่าว ทำให้ได้สื่อการเรียนการสอนที่ตรงกับความต้องการของผู้สอนที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียนและมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้านอาชีวศึกษาให้สูงขึ้นด้วย

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา

กรมอาชีวศึกษาได้ให้ความสนใจในระบบการฝึกอาชีพของประเทศเยอรมนี และได้นำมาเป็นรูปแบบการฝึกอาชีพให้แก่นักเรียนระบบทวิภาคีในประเทศไทย โดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเยอรมนี ในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้เริ่มเปิดตัวขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเป็นโครงการนำร่องระหว่างวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์ไทยอนุสรณ์กับสถานประกอบการคือ บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด

(วิจิตร ตีจันทิก, ๒๕๔๔ : ๗) ปีต่อ ๆ มีการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้ขยายโครงการไปยังวิทยาลัยต่าง ๆ มีสถานประกอบการหลายแห่งเข้าร่วมโครงการ

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ กรมอาชีวศึกษาได้มียุทธวิธีในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สรุปได้ดังนี้ (ประธาน กิจจะวัฒน์, ๒๕๔๘ : ๑๖)

๑. ให้ทุกสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามศักยภาพ โดยให้จัดเป็นหน้าที่ปกติ

๒. ให้ทุกสถานศึกษาจัดตั้งสำนักงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีหัวหน้างานและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและมีแผนภูมิการทำงานที่ชัดเจน

๓. ปรับปรุงหลักสูตรเดิมซึ่งผู้สำเร็จจะได้รับประกาศนียบัตรผู้ชำนาญาน เป็นประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลักสูตร ปวช.

๔. ให้สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีออกติดตามผลการดำเนินการ โดยเฉพาะเมื่อสิ้นภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๓๘ และหาแนวทางแก้ไข

๕. ให้หน่วยศึกษานิเทศก์ ดำเนินการจัดหาหลักสูตร ปวส. ระบบทวิภาคี เพื่อรองรับการศึกษาต่อของนักเรียนระบบทวิภาคีในระดับ ปวช.

สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (๒๕๔๕ : ๓) กล่าวถึง การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในระยะแรกได้เปิดสอนเพียงหนึ่งสาขาวิชาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม จนถึงปัจจุบันได้เปิดสอนถึง ๔๐ สาขาวิชาหรือใน ๔ ประเภทวิชาคือ ช่างอุตสาหกรรม คหกรรม พณิชยกรรมและศิลปกรรม ปัจจุบันจุดเด่นของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สรุปได้เป็น ๒ ลักษณะคือ จุดเด่นของโครงการการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และจุดเด่นที่สนับสนุน โครงการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๑. จุดเด่นของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีดังนี้

๑.๑ ประโยชน์ของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มีต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานประกอบการ สถานศึกษา และนักเรียน

๑.๒ สถานศึกษาสามารถรับนักเรียนได้มากขึ้น หลังจากที่นักเรียนระบบทวิภาคีถูกส่งเข้ารับการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ

ความหมายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กรมอาชีวศึกษา (๒๕๔๕ : ๒) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (dual vocational training หรือ dvt) คือการจัดการศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือกันของสองฝ่าย จึงเป็นรูปแบบของการจัดอาชีวศึกษา ที่อยู่ใน

ลักษณะของความร่วมมือในที่นี้คือ เป็นลักษณะสองฝ่าย ระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา ร่วมกันฝึกพนักงานให้มีคุณภาพ สองสถานที่ โรงงาน (เน้นในการฝึกทักษะ) และในชั้นเรียน (เน้นในการเรียนด้านทฤษฎี) เพื่อสองวัตถุประสงค์ ได้ฝึกงานที่เกี่ยวข้องกับทักษะและได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

สงวน บุญปียทัศน์ (๒๕๔๖ : ๑๑) ได้กล่าวว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นการร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ร่วมกันทำกิจกรรม การรับนักเรียน เพื่อจะฝึก ร่วมกัน และเป็นนักเรียนสองเรื่องในตัวคนเดียวกัน คือเป็นทั้งนักเรียนและช่างฝึกอาชีพหรือพนักงาน ของสถานประกอบการ

เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใต้ (๒๕๔๗ : ๙) ได้ให้ความหมายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจั้ดระบบคู่ ดำเนินการฝึกอาชีพให้แก่เยาวชนของชาติ โดยความร่วมมือของสถานศึกษา และสถานประกอบการ

มันน์ (Mann, ๑๙๙๙ : ๖) ได้กล่าวว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือการเป็นเจ้าของร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการและสถานศึกษา ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ร่วมโครงการที่เท่าเทียมกันมีการแบ่งอำนาจและความรับผิดชอบในการจัดการ การสนับสนุน ส่งเสริมของทั้งสองฝ่ายมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

ไอมูว (IMOVE, ๒๐๐๒, p.๒๗) กล่าวว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจั้ดฝึกสอง แห่งควบคู่กัน คือ ในสถานประกอบการที่ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพที่จะเรียนรู้ภาคปฏิบัติ และสถานศึกษาสำหรับภาคทฤษฎี

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง การจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา เป็นความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ โดยสถานศึกษาจะสอนในภาคทฤษฎีและสถานประกอบการจะสอนภาคปฏิบัติ

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๖ ประการ ดังนี้

๑. มีบันทึกความร่วมมือ MOU (Memorandum of Understanding) ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา/สถาบัน/สถานศึกษากับสถานประกอบการ
๒. มีสัญญาฝึกอาชีพระหว่างสถานประกอบการกับผู้เรียน
๓. มีแผนการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ตลอดระยะเวลาการฝึกอาชีพที่กำหนดในแผนการเรียนตลอดหลักสูตร
๔. มีการประเมินมาตรฐานการฝึกอาชีพตามข้อตกลง และตามแผนการฝึกอาชีพที่จัดทำร่วมกันระหว่างสถานประกอบการ และสถานศึกษาหรือสถาบัน
๕. มีใบรับรองการผ่านงานของสถานประกอบการ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอาชีพลงนามโดยสถานประกอบการ
๖. มีวุฒิปับตรการศึกษาระบบทวิภาคีลงนามร่วมกัน ๒ ฝ่าย คือ สถานประกอบการและสถานศึกษา/สถาบัน (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี, ๒๕๕๗)

จุดมุ่งหมายของการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ โดยที่นักเรียนจะมีสถานะเป็นนักเรียนระบบทวิภาคีและนักเรียนฝึกอาชีพซึ่งจะเกิด ผลดี ทั้งสองฝ่าย สถานศึกษาบางแห่งได้ดำเนินการจัดการระบบนี้มาตั้งแต่เริ่มต้น ขณะที่บางสถานศึกษา กำลังจะได้เริ่มดำเนินการ การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมีจุดมุ่งหมายของการดำเนินการ พอสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี, ๒๕๔๙)

๑. เพื่อจัดเตรียมกำลังคนทางด้านอาชีวศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน
๒. เพื่อผลิตช่างฝีมือผู้มีความชำนาญงานเพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
๓. เพื่อผลิตกำลังคนที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ
๔. เพื่อจัดการสร้างระบบการจัดการศึกษาวิชาชีพระบบนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นการให้โอกาสในการศึกษาวิชาชีพแก่เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
๕. เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลในวัยเรียนและวัยทำงานพัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

๖. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับสถานศึกษา ในการเข้าสู่ระบบการปฏิรูปทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

๗. เพื่อเป็นการลดปัญหาในเรื่องงบประมาณในการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา
 ๘. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติโดยแท้จริงและมีเนื้อหาที่ทันต่อเทคโนโลยี
 ๙. เพื่อส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพ การจ้างงานและอาชีพอิสระ
- มันน์ (Mann, ๑๙๙๙, p. ๘-๙) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พอสรุปได้ดังนี้

๑. เพื่อประสมประสานการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสถานประกอบการในการฝึกอาชีพตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นการร่วมมือกันในการจัดการศึกษา

๒. เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการในการผลิตกำลังคนที่เน้นการปฏิบัติงานจริง

๓. เพื่อควบคุมและเผยแพร่การจัดการศึกษาที่ไม่เพิ่มค่าใช้จ่ายให้สถานศึกษาและสถานประกอบการ

เวนเซล (Wenzel, ๒๐๐๐, p. ๘) ก็กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

สรุปได้ว่าเพื่อที่สถานประกอบการสามารถเพิ่มคุณค่าเนื้อหาในการฝึกอาชีพที่เกี่ยวข้องของสถานประกอบการ นอกเหนือไปจากเนื้อหาในหลักสูตรที่กำหนดและเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยน กฎเกณฑ์ของการฝึกอาชีพ/หลักสูตรที่ไม่จำเป็น และตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงและสำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (๒๕๔๕, หน้า ๔)

จากการประเมินผลระยะสุดท้ายของโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ได้กล่าวถึง สิ่งที่ทำหายในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่จะต้องพิจารณาต่อไปคือ

๑. แนวคิดในการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการอาชีวศึกษาเป็นสิ่งใหม่สำหรับสถานประกอบการส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าจะประสบความสำเร็จในอดีต แต่ก็ยังมีความต้องการอย่างต่อเนื่องใน

การสนับสนุน และแนะนำสถานประกอบการแก่บุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี

๒. การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีต้องการความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการแบบใหม่ สถานประกอบการเป็นหุ้นส่วนการดำเนินการอาชีวศึกษาและฝึกอาชีพอย่างแท้จริง เพื่อให้วิธีการใหม่นี้ทำได้ผล จึงเป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงระยะยาว ซึ่งจะต้องใช้เวลาและความพยายามเพิ่มขึ้น

การดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การดำเนินการจะเป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการที่จะผลิตช่างฝีมือออกไปสู่ตลาดแรงงานให้มีคุณภาพที่ตรงตามความต้องการ ฉะนั้นต้องมีการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของสถานศึกษาและสถานประกอบการให้ชัดเจน ศูนย์นิเทศอาชีวศึกษา (๒๕๔๙ : ๒๙) กล่าวถึงหน้าที่ของสถานศึกษาในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หน้าที่ของสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการให้ความรู้ทางด้านทฤษฎีและจะเป็นผู้สอนในวิชาทั่วไปและวิชาชีพเฉพาะซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในระบบทวิภาคี เพื่อจะเป็นพื้นฐาน เบื้องต้น ก่อนที่นักเรียนจะออกไปเรียนที่สถานประกอบการได้เข้าใจลักษณะงานและบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีคนหนึ่งของประเทศ ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

๑. การรับนักเรียน

๑.๑ คัดเลือกสถานประกอบการ เพื่อเข้าร่วมจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๑.๒ ร่วมกับสถานประกอบการกำหนดเป้าหมายการรับนักเรียน

๑.๓ ประสานงานให้กับสถานประกอบการ เพื่อดำเนินการรับสมัครสอบคัดเลือกนักเรียนให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

๑.๔ ขึ้นทะเบียนนักเรียนที่ทาสัญญาการฝึกอาชีพกับสถานประกอบการแล้วเป็นนักเรียนของสถานศึกษา

๒. การจัดบุคลากรเพื่อรับผิดชอบในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้แก่

๒.๑ หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒.๒ เจ้าหน้าที่งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒.๓ อาจารย์ที่ปรึกษา

๒.๔ อาจารย์นิเทศ

๒.๕ พนักงานธุรการ

๓. การจัดแผนการเรียนสถานศึกษาและสถานประกอบการ มีการร่วมจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียน ตามความต้องการของสถานประกอบการ

๓.๑ งานหลักสูตรและการสอน จัดทำแผนการเรียนในสถานศึกษา

๓.๒ ครูฝึกประจำสถานประกอบการ ร่วมกับอาจารย์นิเทศก์แต่ละสาขาวิชา รวมทั้งงานหลักสูตรและการสอนจัดทำแผนการเรียนและเขียนคำอธิบายรายวิชาที่จะฝึกในสถานประกอบการ

๓.๓ งานหลักสูตรและการสอน จะต้องควบคุมดูแลการจัดการเรียนการสอนให้จำนวนหน่วยกิต ครอบคลุมตามโครงสร้างหลักสูตร

๔. การสอนนักเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๔.๑ สถานศึกษาสอนวิชาพื้นฐาน วิชาชีพพื้นฐาน วิชาเลือกเสรี สัปดาห์ละ ๑-๒ วัน ตลอดหลักสูตร

๔.๒ สถานประกอบการสอนวิชาชีพเฉพาะ วิชาชีพเลือก กิจกรรมและโครงการหรือ โครงการวิชาชีพ สัปดาห์ละ ๓-๔ วัน ตลอดหลักสูตร

๔.๓ รายวิชาใด หากสถานประกอบการไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตาม หลักสูตรให้สถานศึกษาจัดสอนเพิ่มเติมให้จนครบหลักสูตร

๕. ความร่วมมือกับสถานประกอบการในรูปของคณะกรรมการ

๕.๑ คณะกรรมการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้ควบคุมการฝึก ครูฝึก อาจารย์นิเทศก์ และบุคลากรของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่บริหารการจัดการเรียนการสอน ทั้งในสถานประกอบการ และสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๕.๒ คณะกรรมการประเมินผล ประกอบด้วยคณะกรรมการร่วมระหว่างสถานศึกษา สถานศึกษากับสถานประกอบการไม่น้อยกว่า ๗ คนโดยผู้แทนจากสถานประกอบการทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนจากสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการสอบมาตรฐานฝีมือและกรรมการสอบมาตรฐานฝีมือ เฉพาะสาขาไม่น้อยกว่าสาขาละ ๓ คน

๖. การติดตามและการประเมินผล

๖.๑ จัดอาจารย์นิเทศไปนิเทศการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ

๖.๒ ประสานงานและให้ความรู้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรายวิชาที่ฝึก อาชีพในสถานประกอบการแก่ครูฝึก

๖.๓ ติดตามผลการเรียนทุกภาคเรียน

๖.๔ ประสานงานเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล

๖.๕ ประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา ทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ

๖.๖ ต้องผ่านการประเมินผลการเรียนจบหลักสูตร การสอบมาตรฐานฝีมือ

๖.๗ ส่งแบบสำรวจข้อมูลไปยังผู้สำเร็จการศึกษา

๖.๘ ติดตามผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานประกอบการ

เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใหม่ (๒๕๔๙, หน้า ๑๑) กล่าวว่า หน้าที่ของสถานศึกษาที่จัดการ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ขยายเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการให้มากขึ้น

๒. ปรับปรุงบทบาทหน่วยงานสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. วิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง

๔. ร่วมมือกับภาคเอกชนในการประกันคุณภาพอาชีวศึกษา

๕. พัฒนารูปแบบการจัดและดำเนินการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้เหมาะสมกับ ประเทศไทย

๖. เร่งรัดการออกกฎหมายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

จรรยา ชูลาภ (๒๕๔๘, หน้า ๑๐-๑๑) ก็ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ดังนี้

๑. สร้างความเข้าใจให้ครูในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการชี้แจงถึงความจำเป็น หลักการ และแนวคิดในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒. สร้างความเข้าใจให้ผู้ปกครองว่า การเรียนทางด้านอาชีวศึกษาเป็นการเรียนที่เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี

๓. สร้างความเข้าใจให้นักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนที่มาเรียนในระบบนี้ เกิดความรักและความมุ่งมั่นในสาขาที่จะเรียน เพื่อออกไปประกอบอาชีพ

ในขณะเดียวกัน สุราษฎร์ พรหมจันทร์ (ม.ป.ป., หน้า ๔) ก็ได้กล่าวถึง ความพร้อมของสถานศึกษาที่จะจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ว่าต้องมีความพร้อมดังนี้

๑. สามารถที่จะแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรอื่น ๆ ได้ดีไม่เฉพาะแต่เพื่อการศึกษาเท่านั้น

๒. ผู้บริหารสถานศึกษามีความสนใจ มีความเข้าใจ และมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างจริงจัง

๓. สามารถให้คำแนะนำ ชี้แจงหลักการ วิธีการจัดการ และรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้อย่างชัดเจน

๔. มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยเฉพาะ และสามารถติดต่อประสานงานได้อย่างรวดเร็ว

๕. ดำเนินการจัดการเรียนการสอน เป็นที่น่าเชื่อถือแก่สังคมในระยะเวลาอันสมควร

๖. มีปัจจัยการดำเนินงานที่พร้อมสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นในด้านบุคลากรงบประมาณหรือสถานที่

๗. การนำเสนอโครงการจัดการศึกษา ควรมีเอกสารประกอบการนำเสนอแต่ละสาขา

กรมอาชีวศึกษา (๒๕๔๕ :๑-๓) ให้ความสำคัญกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จึงมีโครงการความร่วมมือภาครัฐ เอกชนและการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นโครงการสนับสนุน โดยให้งบประมาณโดยตั้งอยู่ในงานโยบายและแผน (กองแผนงาน) หมวดรายจ่ายอื่น ๆ โดยมีกิจกรรมดำเนินงาน คือ

๑. สร้างความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีหรือการประชาสัมพันธ์

๒. อบรมครูฝึกในสถานประกอบการ

๓. อบรมครู-อาจารย์ในสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี

๔. การนิเทศติดตามผลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๕. ประเมินผลการดำเนินงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

หน้าที่ของสถานประกอบการ

สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (๒๕๔๕ : ๒๓) ได้กำหนดไว้ว่า สถานประกอบการที่ร่วมจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ต้องมีความพร้อมดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ประกอบการและประกอบกิจการที่ดำเนินการฝึกอาชีพได้

๒. มีความพร้อมในการฝึกอาชีพตามสาขาวิชานั้น

๓. สามารถจัดให้มีผู้ควบคุมการฝึกและครูฝึก ทำหน้าที่ประสานงานดูแลการฝึกอาชีพให้แก่แก่นักเรียนได้

๔. สามารถจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการฝึกอาชีพได้

๕. สามารถจัดการฝึกปฏิบัติได้ตลอดระยะเวลา ๓ ปี หรือจนจบหลักสูตร ปวช.
๖. สามารถจัดส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุมสัมมนากับสถานศึกษาได้
๗. สามารถจัดสวัสดิการ ตลอดจนมาตรการเกี่ยวกับสวัสดิภาพให้แก่นักเรียนที่เข้ารับ

การฝึก

วิญญู เล้าพูนพิทยะ (๒๕๔๔ : ๓๐) ได้กล่าวถึง สถานประกอบการที่จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีต้องมีความพร้อม ดังนี้

๑. ด้านการสื่อสาร และการประสานงาน
๒. การปรับกลยุทธ์และวิธีการ ตลอดเวลา
๓. ความสม่ำเสมอในการรับนักเรียนระบบทวิภาคี
๔. ข้อมูลที่ชัดเจนในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
๕. การประเมินผลการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
๖. การปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

วิทยา งานทวี (๒๕๔๗ : ๒๖) ก็ได้กล่าวไว้ว่า สถานประกอบการที่จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจะต้องมีความพร้อมดังนี้

๑. จัดทำหลักสูตรที่ชัดเจนและสอดคล้องกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ
๒. การประเมินผลการเรียนการสอน และจัดหาร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถาน

ประกอบการ

๓. การประเมินผลการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างสม่ำเสมอและให้ดำเนินทุกด้านทั้งสถานศึกษา สถานประกอบการ นักเรียนและผู้ปกครอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ชรี ฐะวิเชตรและพศิน แดงจวง (๒๕๕๐) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพกำลังคนในสถาบันอาชีวศึกษาและสถานประกอบการ ผลการศึกษาพบว่า

๑. ด้านปรัชญา เป้าหมายและวิธีการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อการศึกษาสายอาชีพที่มุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษานำไปเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพด้านฝีมือหรือช่างต่าง ๆ เป็นการผลิตแรงงานระดับกึ่งฝีมือและมีฝีมือให้ตลาดแรงงานและยังมุ่งผลิตแรงงานระดับช่างเทคนิคต่อไปส่วนการจัดการด้านการศึกษาพบว่า การอาชีวศึกษา ได้พยายามที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลผลิตให้มีคุณภาพและทักษะตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานโดยมีการพัฒนาทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ แต่ก็มีอุปสรรคด้านคุณภาพของผู้เข้าเรียนงบประมาณจำกัดในการว่าจ้างครูและเครื่องมืออุปกรณ์

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์นายจ้างในสถานประกอบการ พบว่า ตลาดแรงงานไทยยังมีความต้องการแรงงานในระดับอาชีวศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่เวลาประกาศรับสมัครกลับไม่ค่อยมีผู้ที่จบสายอาชีวศึกษามาสมัครมากพอที่จะทำการเลือกเฟ้นได้บุคลากรที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดเข้าทำงาน เช่น ภาคอุตสาหกรรมปิโตรเคมี หรือส่วนใหญ่พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะความรู้ความสามารถพื้นฐานไม่เป็นไปตามความคาดหวังของนายจ้าง หรือเมื่อสถานประกอบการรับเข้าทำงานแล้วก็ต้องมีการปลูกเพาะทักษะด้านการทำงานและทักษะด้านพฤติกรรมให้ใหม่ และนายจ้างมีความมั่นใจในกระบวนการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นในสถานประกอบการของตนเองมากกว่า ว่ากระบวนการ

ฝึกอบรมของพวกเขา นั้น สามารถสร้างหรือพัฒนาทักษะให้กับแรงงานของตนให้มีทักษะที่ดี ทันสมัย และสามารถแบ่งปันวัฒนธรรมองค์กรและคุณค่าขององค์กรได้ ซึ่งกระบวนการในส่วนนี้ สามารถขัดเกลาทักษะด้านพฤติกรรมและความจงรักภักดีของแรงงานให้กับองค์กรได้เป็นอย่างดี

๒. รูปแบบ วิธีการพัฒนาศักยภาพกำลังคนในสถานประกอบการ พบว่า พัฒนาการของสถานประกอบการเป็นแหล่งหลักในการสร้างทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านพฤติกรรม โดยสรุปได้ว่าการก่อตัวของทักษะเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำในงาน (Learning by doing) ในการศึกษาพบว่า งานสามารถเป็นแหล่งที่สอนทักษะให้กับแรงงานได้โดยตรง เป็นประโยชน์และสมบูรณ์ที่สุด โดยสถานประกอบการจะมีกระบวนการพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะสถานประกอบการของชาวต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น

นอกจากนี้ จากการศึกษาได้พบว่า รูปแบบที่สถานประกอบการใช้ในการบ่มเพาะทักษะให้กับบุคลากรของตนเมื่อรับเข้าไปแล้ว คือ การปฐมนิเทศ ชี้แจงให้รู้งานที่ต้องทำ อะไรบ้าง ควรทำ อะไร ไม่ควรทำอะไร และเป็นลักษณะการฝึกอบรมในงาน OJT (On the job training) โดยมีระยะเวลาทดลองเรียนรู้งาน ประมาณ ๔ เดือน และมีการจัดฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ เรื่องเทคนิคการทำงาน บางสถานประกอบการมีการจัดฝึกอบรมเรื่องทัศนคติในการเรียนเน้นที่บุคลากรระดับผู้จัดการ หัวหน้างานมากกว่าระดับสายการปฏิบัติ

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการศึกษาของสถานประกอบการและศักยภาพของแรงงานในสถานประกอบการยังห่างไกลกันในระดับหนึ่ง ยังต้องการความเชื่อมโยงและตระหนักเข้าใจในบทบาทที่แท้จริงของตน

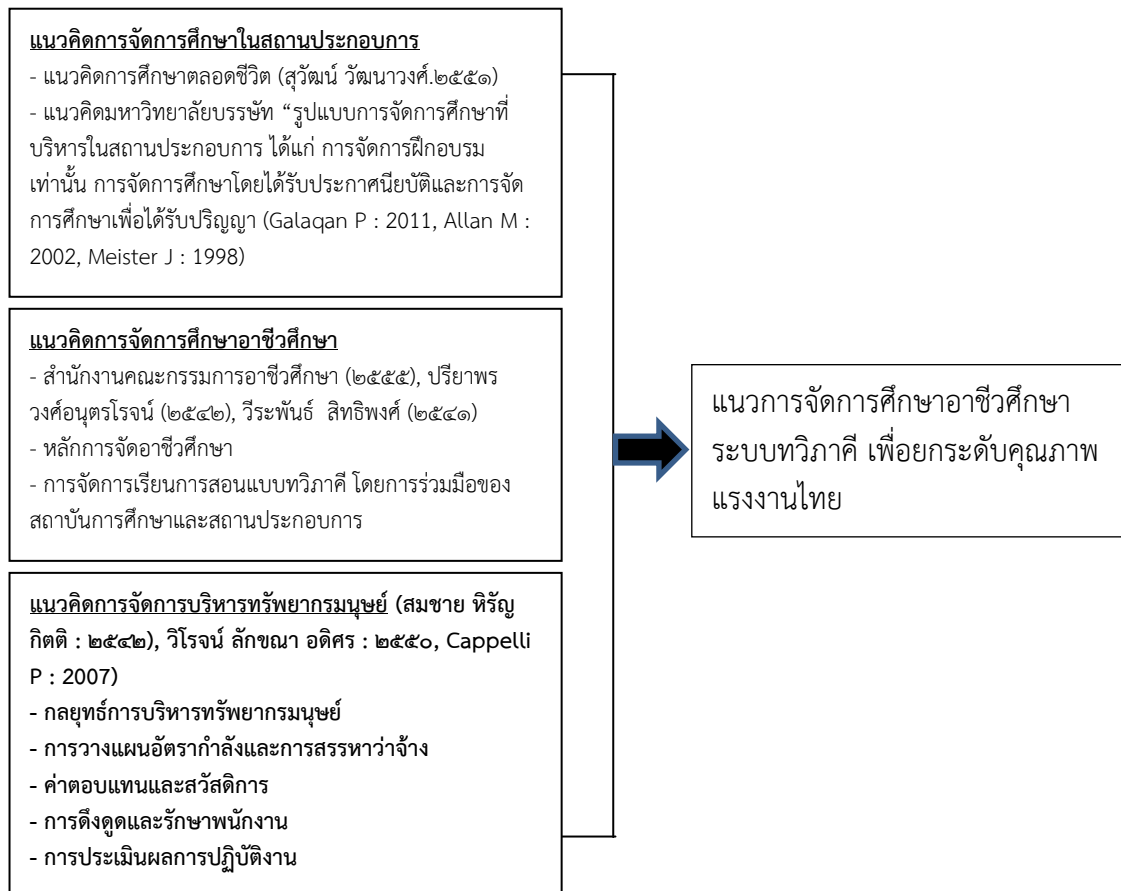
จากการศึกษายังพบว่า ในสถานประกอบการของญี่ปุ่นจะมีการสร้างทีมงานใน แต่ละแผนกขึ้นมาและแต่ละทีมจะมีหัวหน้าทีม และมีการประชุม พบปะกันทุกอาทิตย์ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในการทำงาน สภาพความสำเร็จ และอุปสรรคปัญหา และในแต่ละแผนกจะมีบอร์ดแสดงรายชื่อลูกทีม ตารางกิจกรรมความก้าวหน้า การลดความสูญเสียและยังมีการแบ่งพื้นที่เพื่อให้แต่ละทีมได้สร้างสรรค์ด้วยการจัดสวนหย่อมเล็ก ๆ ตามศักยภาพของแต่ละทีมงาน สิ่งเหล่านี้ทำให้แรงงานแต่ละคนมีความรู้สึกได้รับการยอมรับ และมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างแท้จริง ก่อเกิดความจงรักภักดีต่อแผนก ต่องาน ต่อสถานประกอบการได้ ซึ่งพบว่าหลักการนี้ ทำให้สถานประกอบการมีผลผลิตแรงงานที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับสถานประกอบการอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับสถานประกอบการของไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จมากนัก มักปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ

โดยสรุป สถาบันการศึกษาต้องหาหน้าที่พัฒนาทักษะด้านสติปัญญาให้กับบุคลากรและแรงงานอย่างมีคุณภาพ และเปิดโลกทัศน์ให้กับผู้สำเร็จการศึกษาได้เข้าใจโลกการทำงาน ส่วนสถานประกอบการต้องพัฒนาทักษะด้านเทคนิคและด้านพฤติกรรม และการพัฒนาทักษะทั้งสามด้านต้องมีการส่งมอบและเชื่อมโยงกัน เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การเพิ่ม ผลผลิตและศักยภาพเพื่อการแข่งขันหรือเพื่อพัฒนาขีดความสามารถต่อไป

๔. รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาที่เหมาะสม ที่เป็นระบบทวิภาคีก็เหมาะสม แต่ต้องมีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการและฝ่ายอื่น เช่น สภาอุตสาหกรรมหอการค้า กระทรวงแรงงาน อย่างจริงจังเพื่อร่วมกันผลิตทักษะให้แรงงาน ส่วนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมในสายอาชีพ มีการสนับสนุนจากสถานประกอบการในการสนับสนุนเรื่องเครื่องจักร เครื่องมือ ทุนการศึกษา และเป็นแหล่งฝึกงาน

Voltonen T., Hacklin S., and Dillion P. et. (๒๐๑๑ : ๗๓๒-๗๓๙) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง มุมมองการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ส่วนบุคคลของนักเรียนสายอาชีพ โดยการให้นักเรียนสายอาชีพและโพลีเทคนิค จำนวน ๓๓ คน ในประเทศฟินแลนด์ ออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักเรียนได้ออกแบบสภาพแวดล้อมด้วยการสะท้อนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้วยการประชุมซึ่งเป็น สภาพแวดล้อมสำหรับการสะท้อนกลับ สภาพแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงทักษะที่โดดเด่น และสภาพแวดล้อมของความร่วมมือและเป็นเครือข่าย ซึ่งการเกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เช่นนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้สอนที่มีคุณลักษณะเฉพาะ แต่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นลักษณะของการร่วมมือกันในกลุ่มเพื่อนเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย การส่งเสริมคือการทำให้ความคิดและการเรียนรู้ของนักเรียนมีชีวิต โดยทำให้แผ่กระจายออกไปอย่างอัตโนมัติด้วยการใช้เทคโนโลยี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ ๓

แนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี อาทิ เอกสารราชการ ตำรา บทความวารสาร งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ กฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ และ ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตีความเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปตามกรอบการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน สภาพปัญหา ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศไทย
๒. เพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งการดำเนินการขับเคลื่อนปฏิรูประบบการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษาทวิภาคีของประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ในการนำเสนอผลการศึกษา จะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ใน ๒ ประเด็นการศึกษา คือ ๑) การวิเคราะห์ลักษณะร่วมของแนวทางการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและประเทศที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีกรอบการวิเคราะห์ ๘ ประเด็นย่อย คือ ประเด็นด้านสถานศึกษา ประเด็นด้านหลักสูตร ประเด็นด้านครูในสถานศึกษาและในสถานประกอบการ ประเด็นด้านผู้สมัคร ประเด็นด้านผู้เรียน ประเด็นด้านสถานประกอบการ ประเด็นด้านนโยบายภาครัฐ ในการส่งเสริมสนับสนุน และประเด็นด้านหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ ๒) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า

๑. คุณลักษณะร่วมของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สามารถสรุปลักษณะร่วมได้ดังนี้

ประเด็นด้านสถานศึกษา ในประเด็นด้านสถานศึกษาประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย โรงเรียนหรือวิทยาลัยอาชีวศึกษา มีทั้งของรัฐและเอกชน ขณะที่ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาทั้งหมดเป็นของรัฐ โดยที่โรงเรียนหรือวิทยาลัยอาชีวศึกษาทั้งสี่ประเทศดังกล่าว นอกจากจะดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทอาชีวศึกษาแล้ว ยังมีบทบาทในการจัดฝึกอบรมระยะสั้นในการพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบันและแนวโน้มทักษะที่จำเป็นในอนาคตสำหรับตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ ทั้งนี้รูปแบบของโรงเรียนหรือวิทยาลัยอาชีวศึกษาอาจมีลักษณะแตกต่างกันตามประเภทหรือจุดมุ่งเน้นเฉพาะของแต่ละวิทยาลัย อาทิ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีทั้งเรียนเต็มเวลาในโรงเรียนอาชีวศึกษา Full time Vocational

School – (Berufsfachschule), โรงเรียนอาชีวศึกษาแบบไม่เต็มเวลา Part-time vocational school (Berufsschule), Fachschule, Berufsaufbauschule, Fachoberschule, Berufliches (Vocational) Gymnasium และ Berufsakademie ขณะที่สาธารณรัฐเกาหลีได้สถานศึกษาแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทหลัก คือ สถาบันการอาชีวศึกษาที่อยู่มีผู้ดูแลและบริหารจัดการโดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ โรงเรียนสามัญอาชีวศึกษา (Vocational High School (VHSs)) โรงเรียนไมสเตอร์ (Meister School) และวิทยาลัยอาชีวศึกษา (Vocational college) และสถาบันฝึกอบรมวิชาชีพ (vocational training institute) ควบคุมดูแลโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้แก่วิทยาลัยโพลีเทคนิค (Kopos) Korea polytechnic colleges (KoPos) และสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (The Human Resource Development Institutes) ภายใต้หอการค้าและอุตสาหกรรม (KCCI) ในประเทศเคอร์รัฐออสเตรเลีย สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษามีหลายรูปแบบ อาทิ วิทยาลัยเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง วิทยาลัยการเกษตร และ สถานศึกษาเอกชน องค์กรในระดับชุมชน ศูนย์การพัฒนาทักษะอุตสาหกรรม (industry skill centres) ศูนย์พัฒนาทักษะพาณิชย์กรรมและวิสาหกิจ (commercial and enterprise training providers) รวมทั้งมหาวิทยาลัยและโรงเรียนบางแห่งก็มีการจัดสอนด้านอาชีวศึกษา และในกรณีของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีการจัดในสถานศึกษา ๒ ประเภท คือ สถาบันเทคนิคศึกษา (ITE) และวิทยาลัยโพลีเทคนิคปัจจุบัน ITE มีเครือข่ายเชื่อมโยงด้วยระบบคอมพิวเตอร์ภายใต้แนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษา” หนึ่งระบบ ITE ๓ สถาบัน” (One ITE System, Three Colleges) ซึ่งสถาบันทั้ง ๓ แห่ง ประกอบด้วย สถาบันเทคนิคศึกษา ตะวันตก สถาบันเทคนิคศึกษากลาง และสถาบันเทคนิคศึกษาตะวันออก และทั้ง ๔ ประเทศ ต่างมีสถาบันอุดมศึกษายอมรับในการเข้าศึกษาต่อทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ประเด็นด้านหลักสูตร ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศเคอร์รัฐออสเตรเลีย และ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทอาชีวศึกษา มีการจัดการศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ไปจนถึงประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งมีการจำแนกความเชี่ยวชาญในหลายระดับ โดยประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีพัฒนาหลักสูตรขั้นสูงหรือช่างชำนาญการ(ไมสเตอร์) ซึ่งสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ได้นำหลักสูตรดังกล่าวไปปรับใช้ในการยกระดับคุณภาพมาตรฐานหลักสูตรอาชีวศึกษา อย่างไรก็ตามหลักสูตรของทั้ง ๔ ประเทศต่างมุ่งเน้น การพัฒนาการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎี ควบคู่กับ และภาคปฏิบัติ ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการนอกจากนั้นหลักสูตรได้รับการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่เป็นที่ต้องการของสถานประกอบการ โดยที่หลักสูตรได้รับการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมจากภาคสถานประกอบการ เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสถานประกอบการในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต อีกทั้งยังมีระบบในเรื่องการพัฒนา ปรับปรุง และรับรองหลักสูตร ซึ่งมีความเป็นมาตรฐานในระดับชาติและระดับสากล ประเด็นด้านครูในสถานศึกษา และในสถานประกอบการ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศเคอร์รัฐออสเตรเลีย และประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ กล่าวได้ว่า ทั้ง ๔ ประเทศต่างให้ความสำคัญกับคุณภาพมาตรฐานของครูในสถานศึกษาและครูในสถานประกอบการ กล่าวคือ มี

กฎหมาย กฎเกณฑ์ กฎระเบียบที่กำหนดโดยภาครัฐ ในการกำหนดคุณภาพมาตรฐานของผู้ที่จะเป็น ครูในสถานศึกษา และ ครูในสถานประกอบการ โดยจะต้องผ่านการคัดเลือก และ พัฒนาความรู้ ทักษะ อาทิ วิธีการการสอน จิตวิทยาการสอน ความรู้เชิงทฤษฎี ความรู้เชิงการปฏิบัติ เป็นต้น อย่าง ต่อเนื่อง รวมทั้งการมีประสบการณ์ทำงานในสถานประกอบการ โดยในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี และ ประเทศสาธารณรัฐ เกาหลีใต้ สถานประกอบการจะต้องมีครูฝึกชำนาญการในสถาน ประกอบการ (ไมสเตอร์) ที่ผ่านการศึกษาในหลักสูตรไมสเตอร์แล้ว

ประเด็นด้านวุฒิบัตร ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ใต้ ประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย และ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาใน หลักสูตรต่างๆ ในด้านการอาชีวศึกษาจะได้รับวุฒิบัตรรับรองการจบการศึกษาจากกระทรวงด้าน การศึกษา นอกจากนี้ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ผู้เรียนจะต้องสอบวัดสมรรถนะ โดยในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีผู้เรียนจะต้องสอบวัด สมรรถนะซึ่งจัดขึ้นโดยสภาหอการค้าและอุตสาหกรรม ผู้ที่สอบผ่านจะได้รับประกาศนียบัตร ๒ ใบ คือประกาศนียบัตรวุฒิวิชาชีพ/ช่างฝีมือ จากหอการค้าและอุตสาหกรรม และวุฒิการศึกษาจาก สถานศึกษาประกาศนียบัตรทั้ง ๒ ใบนี้เป็นเอกสารสำคัญในการสมัครงาน ซึ่งสถานประกอบการใช้ พิจารณาการรับเข้าทำงาน ขณะที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ มีระบบการทดสอบวุฒิบัตรทาง เทคนิคแห่งชาติ (National Technical Qualification System) เพื่อควบคุมดูแลมาตรฐานการ อาชีวศึกษาและการฝึกอบรมของประเทศ รับผิดชอบโดย สำนักงานแรงงานมีหน้าที่ในการทดสอบ ความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพแก่ กลุ่มวิศวกรและช่างฝีมือ และสภาหอการค้าและอุตสาหกรรม เกาหลีรับผิดชอบ การทดสอบความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพของกลุ่มอาชีพบริการโดยจัดระดับชั้น ของทักษะความสามารถ คือ ช่างฝีมือเทคนิคระดับหัวหน้าช่างฝีมือเทคนิค ช่างเทคนิคอุตสาหกรรม เป็นต้น

ประเด็นด้านผู้เรียน ในประเทศที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง ๔ ประเทศ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับผู้เรียนที่จะเข้าศึกษาในด้านอาชีวศึกษาว่าต้องผ่านการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ทั้ง ๔ ประเทศมีรายละเอียดเกี่ยวกับระบบการศึกษาแตกต่างกัน กล่าวคือ ในประเทศสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สำหรับผู้เรียนที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น (Secondary Level O) ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเรียนต่อในระดับสูงต่อไปทางอาชีวศึกษาจะ เลือกเรียนชั้นมัธยม ๖ ปี ที่เรียกว่า Realschule ซึ่งอยู่ในชั้นปีที่ ๕-๑๐ และจบจาก Realschule แล้วจะสามารถสมัครเข้าเรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาขณะที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ และ ประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย ผู้เรียนที่จะเข้าศึกษาจะต้องจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถสมัครเข้าศึกษาด้านอาชีวศึกษา โดยในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ เป็นประเทศหนึ่งที่ ประสบปัญหาทัศนคติเชิงลบของสังคมต่อผู้เรียนด้านอาชีวศึกษา ทำให้มีการเพิ่มมาตรการจูงใจผู้เรียน และ การสร้างความเข้าใจและยอมรับของสังคมในหลายลักษณะ อาทิ การสร้างความเชื่อมโยงและ โอนย้ายระหว่างการเรียนสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานโดยเน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง เป็นต้น และในกรณีของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน กรณีผู้เรียนในหลักสูตรพิเศษ และ หลักสูตรเร่งรัด เมื่อสอบผ่าน GCE “O” Level สามารถเลือก ศึกษาต่อ ในด้านสามัญศึกษาหรือ เลือกศึกษาต่อในด้านอาชีวศึกษา คือ สถาบันเทคนิคศึกษา หรือ

วิทยาลัยโพลีเทคนิค และกรณีผู้เรียนในหลักสูตรปกติทั้ง กลุ่มที่เลือกสายสามัญ และกลุ่มที่เลือกสายอาชีพกลุ่มที่เลือกสายสามัญและสายอาชีพ ที่สอบ GCE “N” level สามารถศึกษาในสายอาชีพที่สถาบันเทคนิคศึกษา แล้วเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยโพลีเทคนิค หรือ กลุ่มที่เลือกสายสามัญและสายอาชีพ ที่สอบ GCE “N” level แล้วเรียนเพิ่มเติมอีก ๑ ปี และสอบ GCE “O” level สามารถเลือกศึกษาต่อสายอาชีพที่สถาบันเทคนิคศึกษา หรือ วิทยาลัยโพลีเทคนิคหรือ เลือกศึกษาต่อสายสามัญศึกษาประเด็นด้านสถานประกอบการ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ กล่าวได้ว่า สถานประกอบการเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี ซึ่ง มาจากหลายเหตุปัจจัย อาทิ ความต้องการแรงงานที่มีปริมาณและคุณภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการการลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนแรงงานมีฝีมือ การลดต้นทุนแรงงานและการพัฒนาฝีมือแรงงาน สิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากภาครัฐในหลายลักษณะ เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี การได้รับเงินอุดหนุน เป็นต้น โดยที่สถานประกอบการที่เข้าร่วมจัดการศึกษาจะต้องมีคุณภาพและความพร้อมตามเกณฑ์ที่ภาครัฐกำหนด อาทิ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สถานประกอบการที่จะรับช่างฝึกหัดตามระบบทวิภาคีได้ก็ต้องมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ตามที่หอการค้าและอุตสาหกรรมและหอการค้าหัตถกรรมในรัฐนั้น ๆ กำหนดไว้ เช่น คุณสมบัติในด้านโครงสร้างของสถานประกอบการ ด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น นอกจากนั้นสถานประกอบการยังมีบทบาทในการพัฒนาปรับปรุงด้านวิชาการ โดยในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สถานประกอบการมีบทบาทผ่านสภาหอการค้าและสภาอุตสาหกรรม ขณะที่ประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย สถานประกอบการยังมีบทบาทในการระบุถึงสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในปัจจุบันและในอนาคต สำหรับการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรวมทั้งการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสถานประกอบการอยู่เสมอ โดยผ่านการดำเนินการของสภาทักษะอุตสาหกรรม (Industry Skills Councils-ISCs) ที่ดึงเอาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษา เป็นต้น

ประเด็นด้านนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมสนับสนุนในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย และ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ กล่าวได้ว่า นโยบายภาครัฐมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี ซึ่งเกิดขึ้นจากความร่วมมือของหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคสถานศึกษา ภาคสถานประกอบการ และผู้เรียน โดยที่ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการอาชีวศึกษาทวิภาคีทั้งต่อภาคสถานประกอบการ อาทิ สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อจูงใจให้สถานประกอบการเข้าร่วมจัดการศึกษา การให้เงินอุดหนุนการยกย่องเชิดชูเกียรติสถานประกอบการที่มีความทุ่มเทและประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี เป็นต้น การส่งเสริมสนับสนุนภาคสถานศึกษาในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาอย่างมีคุณภาพมาตรฐานมีการกำกับดูแล ประเมินผลทั้งต่อสถานศึกษาและผู้เรียนเพื่อให้เกิดความมั่นใจในด้านมาตรฐานการศึกษา โดยมีการสนับสนุนในด้านเงินอุดหนุน การส่งเสริมด้านวิชาการการส่งเสริมด้านการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การมีระบบเงินกู้เพื่อการศึกษาที่ให้สิทธิประโยชน์และส่วนลดสำหรับผู้เรียนที่จบการศึกษาและชำระคืนเงินกู้ เป็นต้น

นอกจากนี้ภาครัฐยังมีนโยบายในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ และงานวิจัย และพัฒนา ด้านการศึกษาอาชีวศึกษาทวิภาคีอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ทั้งระบบ และการอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี โดยมุ่งเน้นคุณภาพ มาตรฐาน การผลิตผู้จบการศึกษา ที่มีสมรรถนะในการทำงานสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการประเด็นด้านหน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศ เครือรัฐออสเตรเลีย และ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์กล่าวได้ว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานด้านการศึกษา หน่วยงานด้านแรงงาน หน่วยงานด้านอุตสาหกรรม เป็น หน่วยงานหลักในการส่งเสริมสนับสนุนกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานด้านการศึกษา และอาจมี หน่วยงานเฉพาะอื่น ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว เช่น หน่วยงานด้านการพัฒนาองค์ความรู้และการ วิจัยด้านการศึกษา การอาชีวศึกษา และการฝึกอบรม เป็นต้น นอกจากนี้ในการส่งเสริมสนับสนุนใน ด้านสิทธิประโยชน์แก่สถานประกอบการในการเข้าร่วมจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี หน่วยงานด้าน ภาษีอากรยังมีบทบาทในการออกมาตรการด้านสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อจูงใจให้สถานประกอบการ เข้าร่วมจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี

๒. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในประเทศสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ดังนี้

๒.๑ คุณภาพและความพร้อมของโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษา ทั้ง ๔ กรณีศึกษา ต่าง ให้ความสำคัญกับการกำหนด กำกับดูแล ประเมินคุณภาพมาตรฐาน การจัดการเรียนการสอนของ วิทยาลัย/โรงเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีมาตรฐานหลักที่กำหนดโดยรัฐบาล หรือรัฐบาลกลางและรัฐบาล ท้องถิ่น ทำให้โรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษา มีคุณภาพความพร้อมทั้งในแง่ของ เครื่องมืออุปกรณ์ เทคโนโลยี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอน

๒.๒ คุณภาพของครูผู้สอนในสถานศึกษา และ ครูในสถานประกอบการ ซึ่งทั้ง ๔ ประเทศต่างให้ความสำคัญกับการคัดเลือก พัฒนาคุณภาพครูอยู่เสมอ (training the trainer) เพื่อให้ มีความเข้าใจทักษะที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ และ องค์ความรู้ เชิงเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยที่ใช้ในสถานประกอบการรวมทั้งแนวโน้มในอนาคต

๒.๓ คุณภาพความพร้อม และความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ ทั้ง ๔ กรณีศึกษา สถานประกอบการมีความต้องการแรงงานจำนวนมากที่มีทักษะตรงตามความต้องการของ สถานประกอบการ สถานประกอบการจึงมีความต้องการในการเข้าร่วมจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านการอาชีวศึกษา ผ่านสภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม สภาวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

๒.๔ วินัยและความมุ่งมั่นของผู้เรียน ที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อการมีงานทำ และมี สมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ค่านิยมในสังคม และ การขัดเกลาในสังคมของทั้ง ๔ กรณีศึกษามีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมทัศนคติ และ พฤติกรรม ของวัยรุ่น ที่เข้าสู่การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาให้มีความตระหนักและรับผิดชอบในการเรียนควบคู่ กับการทำงานในระบบทวิภาคี

๒.๕ วุฒิบัตรและกรอบคุณวุฒิตั้งอยู่บนพื้นฐานสมรรถนะซึ่งผ่านการรับรอง กำกับประเมินโดย ภาครัฐโดยหน่วยงานด้านการศึกษา และการประเมินและรับรองโดยภาคสถานประกอบการผ่านการดำเนินงานของ สภาวิชาชีพ สภาความร่วมมือของสถานประกอบการ อาทิ สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถสะท้อนคุณสมบัติเชิงสมรรถนะในการทำงานของผู้จบการศึกษา ซึ่งได้รับการยอมรับทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศในระดับสากลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วุฒิบัตรช่างชำนาญการ (ไมสเตอร์)

๒.๖ ในกรณีของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ระบบการศึกษาอาชีวศึกษาที่มีความต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษาในสายปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมัน ที่มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในสายปฏิบัติที่จัดการศึกษาถึงระดับดุษฎีบัณฑิตในสายปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาสามารถศึกษาต่อเนื่องในสายปฏิบัติได้จนถึงระดับดุษฎีบัณฑิต

๒.๗ นโยบายของภาครัฐที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนทั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษา สถานประกอบการที่ เข้าร่วม และผู้เรียนโดยเฉพาะนโยบายในการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะเงินสนับสนุน สิทธิประโยชน์ทางภาษี รวมทั้งนโยบายในการกำกับดูแล ประเมินคุณภาพ สถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี

๒.๘ การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเรียนการสอนหลักสูตรการประเมินผล ด้านการอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี กล่าวได้ว่า ทั้ง ๔ ประเทศ การพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาระบบอาชีวศึกษา โดยเฉพาะระบบทวิภาคี อาทิ การวิจัยทางการศึกษา การวิจัยและพัฒนา การสัมมนาวิชาการ การประชุมร่วม ๓ ฝ่ายระหว่าง ภาครัฐ ภาคสถานประกอบการ และ สถานศึกษา ทั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา สถาบันพัฒนาวิชาการด้านการอาชีวศึกษา เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นทั้งโดยภาครัฐ สถานศึกษาสถานประกอบการ สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม เป็นต้น ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี ทั้งในแง่หลักสูตร การฝึกอบรมครู การพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา การประเมินผล เป็นต้น ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๒.๙ บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง กล่าวได้ว่า ทั้ง ๔ ประเทศ หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหลักประกอบด้วย กระทรวงการศึกษา กระทรวงด้านแรงงานกระทรวงด้านอุตสาหกรรม ซึ่งต่างมีบทบาทและการทำงานที่ใกล้ชิด และร่วมมือกันในการทำงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒.๑๐ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและ การบูรณาการการทำงาน ของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาครัฐ ภาคสถานประกอบการ และ ภาคการศึกษา ผ่านกลไกต่าง ๆ อาทิ สภาวิชาชีพ สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรมหน่วยงานร่วมภาครัฐภาคสถานประกอบการ การประชุมสัมมนาร่วม ๓ ฝ่าย เป็นต้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความต้องการ และการพัฒนาแนวทางร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒.๑๑ สภาพแวดล้อมในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างให้ความสำคัญกับแรงงานด้านอาชีวศึกษา ในการเป็นแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม และภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ของ

ประเทศ ในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการมีงานทำและการมีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการของวัยรุ่น ซึ่งทำให้ทั้ง ๔ กรณีศึกษาแม้จะปัญหาในเรื่องทัศนคติต่อการเรียนอาชีวศึกษา แต่สภาพแวดล้อมในเชิงเศรษฐกิจสังคมดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ผู้เรียนส่วนใหญ่เข้าสู่การศึกษาระดับอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี

๒.๑๒ ผลประโยชน์ร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคสถานประกอบการ ภาคสถานศึกษาและผู้เรียนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าระบบทวิภาคีก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาแรงงานที่มีปริมาณและคุณภาพในภาพรวมของประเทศ ทำให้สถานประกอบการมีทรัพยากรแรงงานที่มีปริมาณและคุณภาพตรงตามความต้องการในการขับเคลื่อนกิจการช่วยลดต้นทุนการพัฒนาบุคลากรและลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนแรงงานขณะที่ภาคสถานศึกษาได้รับประโยชน์จากการร่วมมือในการลดต้นทุนการซื้อเครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีราคาแพงในการจัดการศึกษา และการพัฒนาทักษะของครูผู้สอนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ และในด้านผู้เรียน ๆ ได้รับประโยชน์จากการเรียนที่ได้รับความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและจูงใจผู้เรียนในระหว่างการเรียนและมีงานทำในระหว่างเรียนและจบการศึกษา

บทที่ ๔

แนวการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.๒๕๕๑ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ การจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษา หรือสถาบันกับสถานประกอบการในเรื่อง

๑ การจัดหลักสูตร

๒ การจัดการเรียนการสอน

๓ การจัดการฝึกอาชีพ

๔ การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งเรียนในสถานศึกษาหรือสถาบัน

๕ การเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ

การพัฒนาการของการศึกษาระบบทวิภาคี การจัดการอาชีวศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการได้เริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๗ จนถึงปัจจุบัน มีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง แบ่งเป็น ๔ ช่วงเวลาดังนี้

ระยะที่ ๑ โครงการโรงเรียน-โรงงาน (Dual System) พ.ศ. ๒๕๒๗ – ๒๕๓๗

วัตถุประสงค์ เพื่อฝึกช่างฝีมือที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ และประหยัดงบประมาณของรัฐบาล

พ.ศ. ๒๕๒๗ กรมอาชีวศึกษาได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดย บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด ได้มอบโรงเรียนซีเมนต์ไทยอุบลภูมิ ให้กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซีเมนต์ไทยอุบลภูมิ เพื่อเป็นวิทยาลัยต้นแบบ ทดลองจัดการอาชีวศึกษาระบบโรงเรียน – โรงงาน โดยได้รับความเห็นชอบ และความช่วยเหลือทางวิชาการ จากรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

พ.ศ. ๒๕๓๒ กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ทดลองใช้หลักสูตรช่างชำนาญงาน สาขาช่างซ่อมบำรุงโรงงานอุตสาหกรรม ภายใต้ความช่วยเหลือ ด้านการจัดระบบและรูปแบบการฝึกหัดจากองค์การ GTZ (Deutsche Gesellschaft fuer Teche Zusammenarbeit) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

พ.ศ. ๒๕๓๔ สถานศึกษาจัดการอาชีวศึกษาระบบโรงเรียน – โรงงาน เพิ่มขึ้นอีก ๓ แห่ง คือ วิทยาลัยเทคนิคเนินบุรี วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม และวิทยาลัยเทคนิคระยอง

ปีการศึกษา ๒๕๓๕ ได้เปลี่ยนชื่อการจัดการศึกษาระบบโรงเรียน - โรงงาน เป็นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational Training : DVT)

เมื่อสำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตรช่างชำนาญงาน สามารถทำงานให้กับสถานประกอบการได้ และส่วนมากจะได้เงินเดือนสูงกว่า ผู้สำเร็จ ปวช. แต่ถ้าจะศึกษาต่อ ระดับปวส. จะต้องเรียนเพิ่มให้ได้ครบตามโครงสร้างหลักสูตร ปวช. ขณะนั้น

ระยะที่ ๒ โครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational System) พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๔๑

รัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้ความช่วยเหลือ เน้นด้านการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจการพัฒนาครู อาจารย์ ครูฝึก ของสถานประกอบการและผู้เชี่ยวชาญ

พ.ศ. ๒๕๓๘ กรมอาชีวศึกษาได้จัดทำหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช ๒๕๓๘ และได้รับอนุมัติตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๘ เป็นต้นไป ในหลักสูตร มีความหลากหลายวิธีการจัดการเรียนการสอนได้แก่ ระบบปกติ ระบบทวิภาคี ระบบสะสมหน่วยกิต/เทียบโอนและระบบทางไกล สืบเนื่องจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๐ การอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้ความช่วยเหลือ เน้นด้านการประชาสัมพันธ์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๔๕ (ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๔๖) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๖ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๖

การจัดการศึกษาในหลักสูตร ปวช. ๒๕๔๕ (ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๔๖) และ ปวส. ๒๕๔๖ เป็นการ จัดอาชีวศึกษาโดยความร่วมมือกับสถานประกอบการกำหนดให้จัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริงสามารถนำรายวิชาไปจัดฝึกในสถานประกอบการไม่น้อยกว่า ๑ ภาคเรียนเพื่อให้เกิดความรู้จริงจากการปฏิบัติงาน (On the job training) สถานศึกษาจัดแผนการเรียน โดยนำรายวิชาหรือบูรณาการรายวิชาพร้อมกับสถานประกอบการนำไปฝึกงานในสถานประกอบการโดย

การฝึกงานครั้งหลักสูตร (ในหลักสูตรไม่ใช้คำว่า ระบบทวิภาคีแต่เรียกว่า การฝึกงานครั้งหลักสูตร) ให้สถานศึกษานำรายวิชาในหมวดวิชาชีพไปจัดฝึกในสถานประกอบการอย่างต่อเนื่องมีระยะเวลาฝึกงานอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร

ระยะที่ ๓ การศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ปัจจุบัน

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘ การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดได้ ๓ รูปแบบคือ

๑. การศึกษาในระบบ
๒. การศึกษานอกระบบ
๓. การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษา หรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐในเรื่องการจัด

หลักสูตรการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษา อาชีวศึกษาหรือสถาบันและเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคนสามารถจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบ รวมกันทั้งนี้ต้องมุ่งเน้นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๖ ประการ ดังนี้

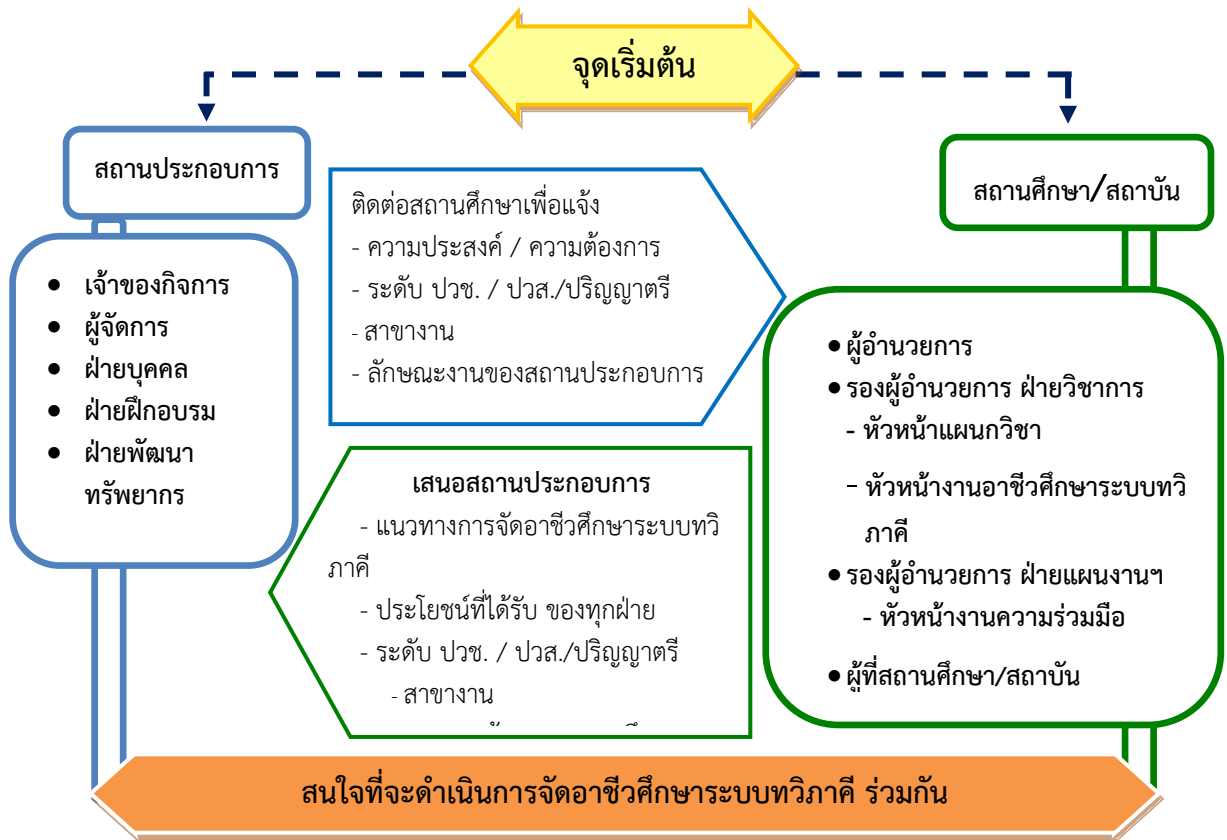
๑. มีบันทึกความร่วมมือ MOU (Memorandum of Understanding) ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา / สถาบัน / สถานศึกษากับสถานประกอบการ
๒. มีสัญญาฝึกอาชีพระหว่างสถานประกอบการกับผู้เรียน
๓. มีแผนการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ตลอดระยะเวลาการฝึกอาชีพที่กำหนดในแผนการเรียนตลอดหลักสูตร
๔. มีการประเมินมาตรฐานการฝึกอาชีพตามข้อตกลง และตามแผนการฝึกอาชีพที่จัดทำร่วมกันระหว่างสถานประกอบการ และสถานศึกษาหรือสถาบัน
๕. มีใบรับรองการผ่านงานของสถานประกอบการ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอาชีพลงนามโดย สถานประกอบการ
๖. มีคู่มือบัตรการศึกษาระบบทวิภาคีลงนามร่วมกัน ๒ ฝ่าย คือ สถานประกอบการ และสถานศึกษา/สถาบัน

การเริ่มต้นการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพโดยความร่วมมือของ ๒ ฝ่าย คือ สถานประกอบการ และสถานศึกษา ซึ่งต้องมีความพร้อมทั้ง ๒ ฝ่าย

การเริ่มต้นจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จะเริ่มจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ได้ โดยเริ่มติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของแต่ละฝ่ายพร้อมนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น

แผนภาพที่ ๒-๑ การจัดทำชีวิตศึกษาระบบทวิภาคี

ในปัจจุบันการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาครอบคลุมความร่วมมือกับสถานประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยแบ่งเป็น ๕ model ดังนี้

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการภายในประเทศ

Model A การจัดทำอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเต็มรูปแบบ (ร้อยเปอร์เซ็นต์) ในพื้นที่ คือมีสถานประกอบการ ในพื้นที่ตั้งสถานศึกษาผู้เรียนทุกคนทุกสาขาวิชา ได้เข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ

Model B การจัดทำอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเต็มรูปแบบ (ร้อยเปอร์เซ็นต์) นอกพื้นที่ คือไม่มีสถานประกอบการในพื้นที่ตั้งสถานศึกษา ผู้เรียนทุกคนทุกสาขาวิชาได้เข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ โดยจะต้องมีการจัดที่พักใกล้กับสถานประกอบการที่ไปฝึกอาชีพให้แก่ผู้เรียนและมีครูควบคุมดูแล

Model C การจัดทำอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีบางสาขาวิชา

Model D การจัดทำอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้แก่พนักงานของสถานประกอบการ

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีต่างประเทศ

Model E การจัดทำอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการต่างประเทศ

การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการภายในประเทศ
สำหรับ Model A, B, C, D

Model A

การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเต็มรูปแบบ (ร้อยเปอร์เซ็นต์) ในพื้นที่ คือการจัด
อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มีสถานประกอบการในพื้นที่ตั้งสถานศึกษา ผู้เรียนทุกคนทุกสาขาวิชาได้
เข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ

Model B

การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเต็มรูปแบบ (ร้อยเปอร์เซ็นต์) นอกพื้นที่ คือการจัด
อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ที่ไม่มีสถานประกอบการในพื้นที่ตั้งสถานศึกษา ผู้เรียนทุกคนทุกสาขาวิชาได้
เข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการโดยจะต้องมีการจัดที่พักใกล้กับสถานประกอบการที่ไปฝึกอาชีพให้แก่
ผู้เรียน และมีครูควบคุมดูแล

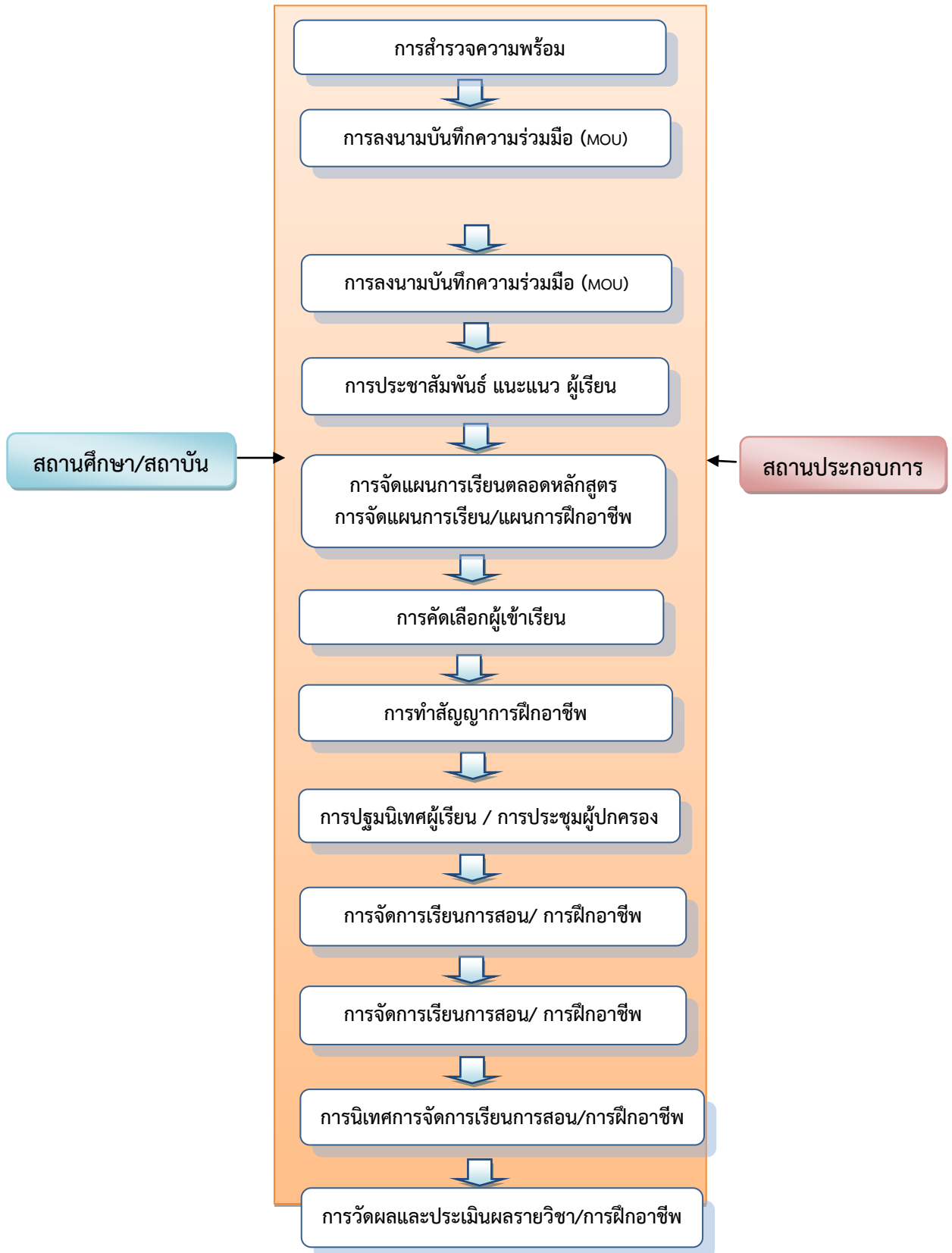
Model C

การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีบางสาขาวิชา

Model D

การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้แก่พนักงานของสถานประกอบการ
ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
ระหว่างสถานศึกษา/สถาบัน และสถานประกอบการภายในประเทศ
MODEL A, B, C, D

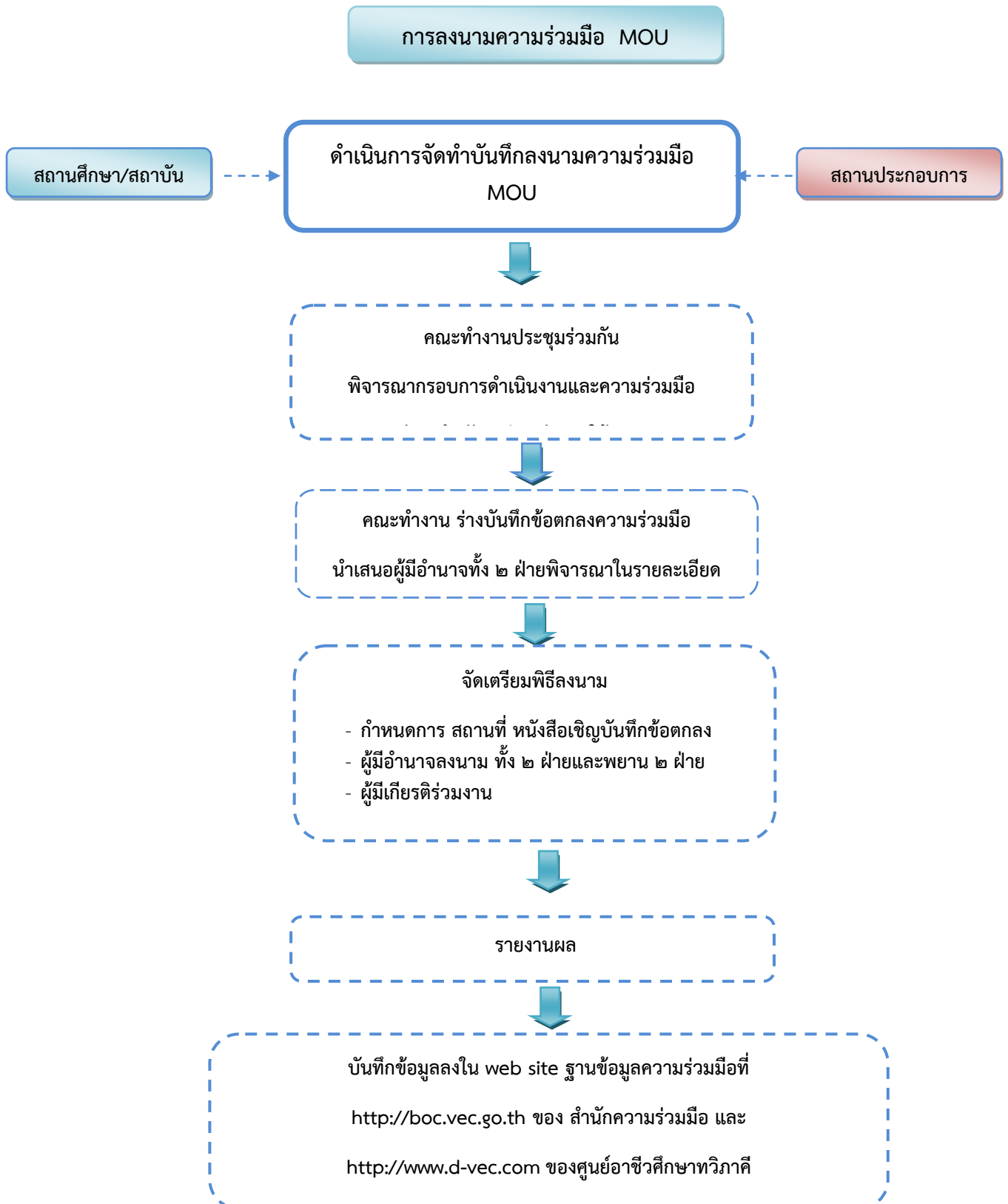
แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

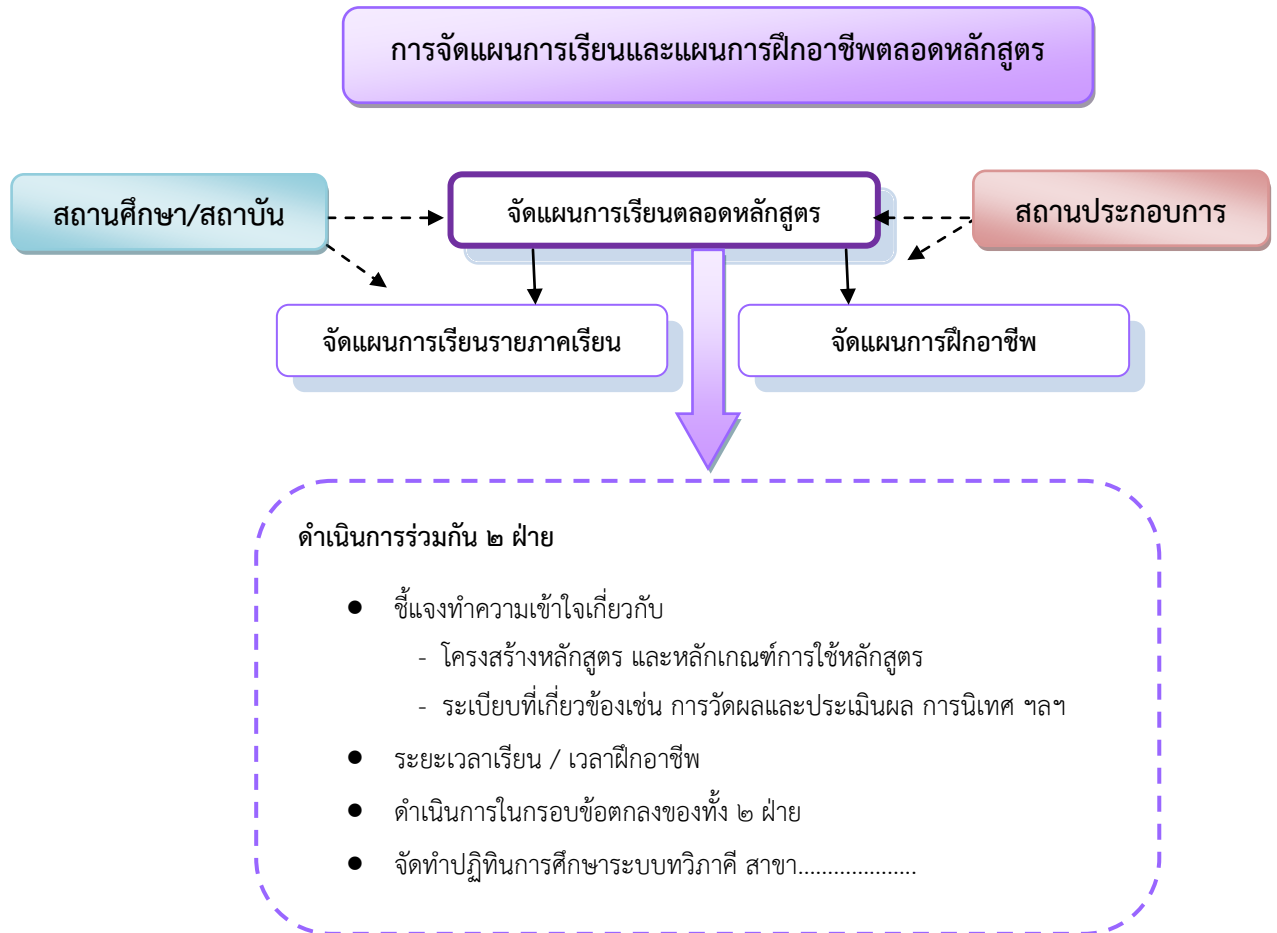
แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

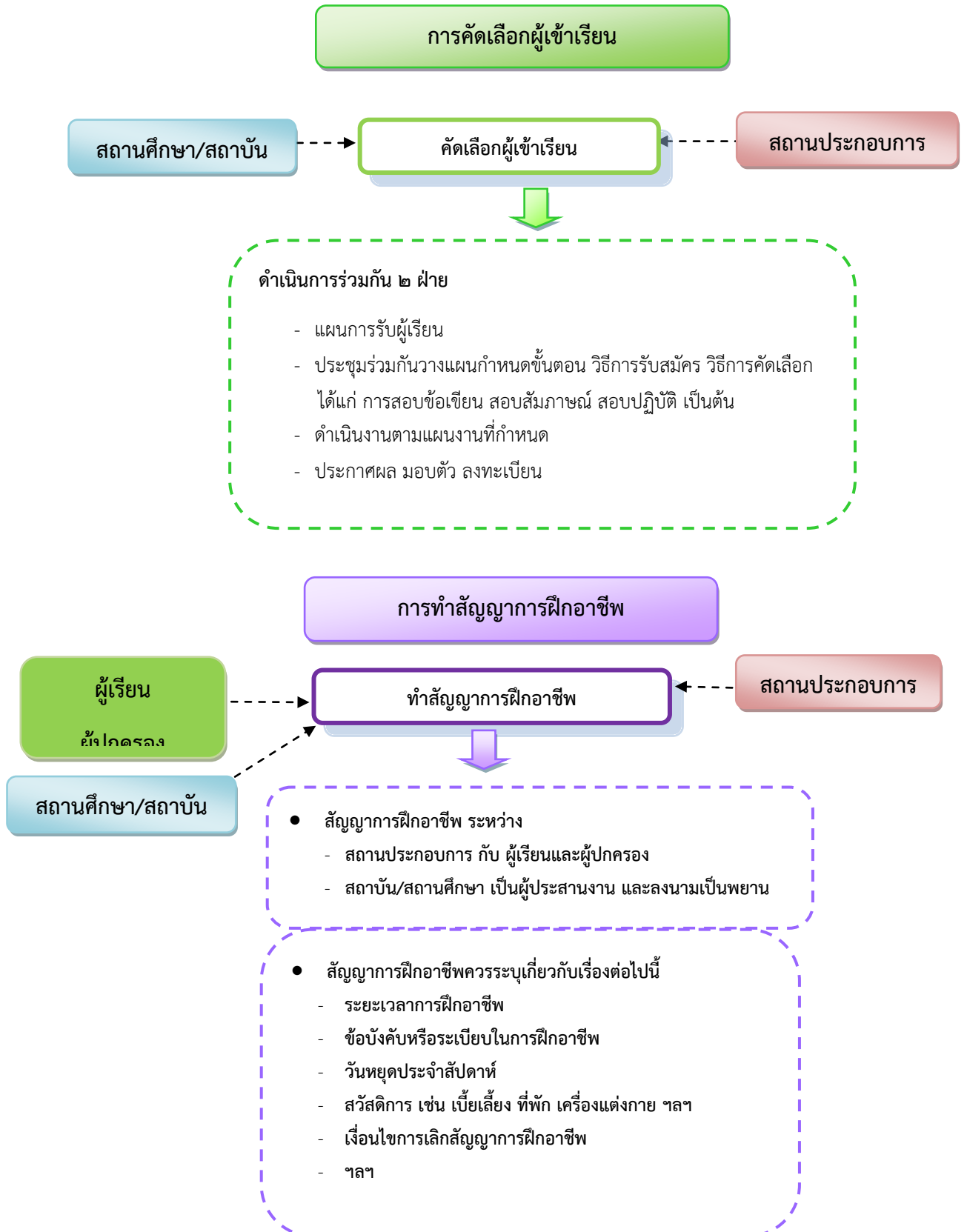
แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

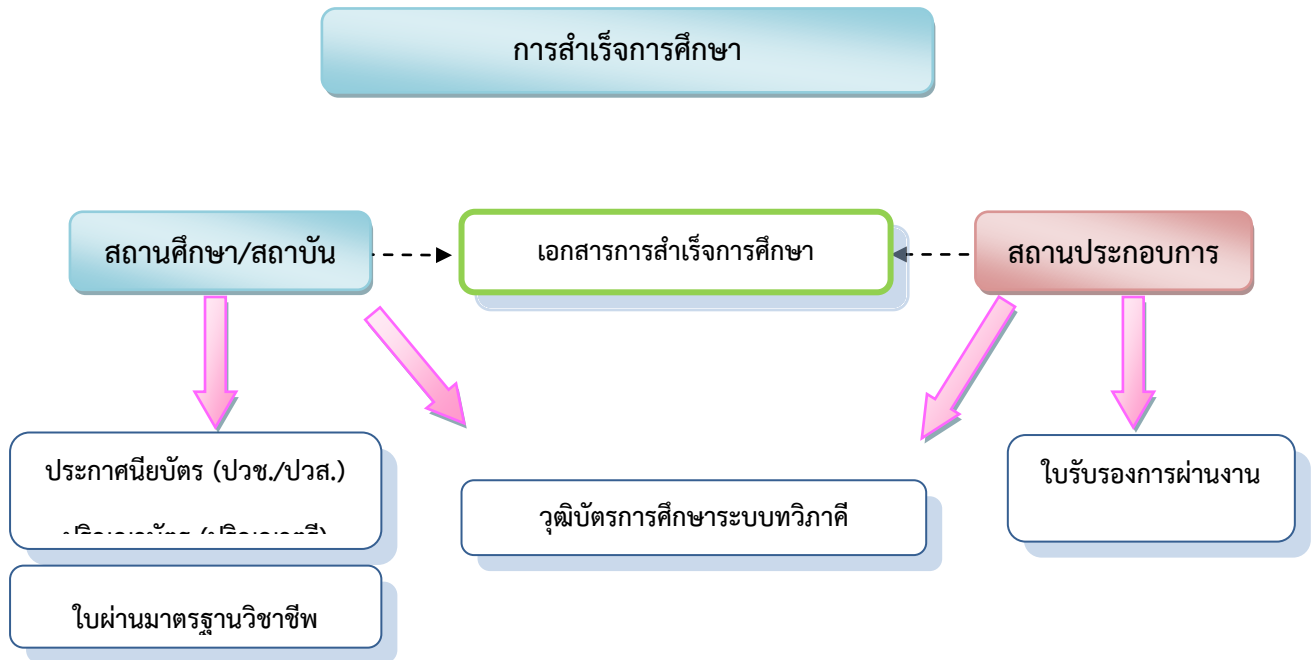
แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

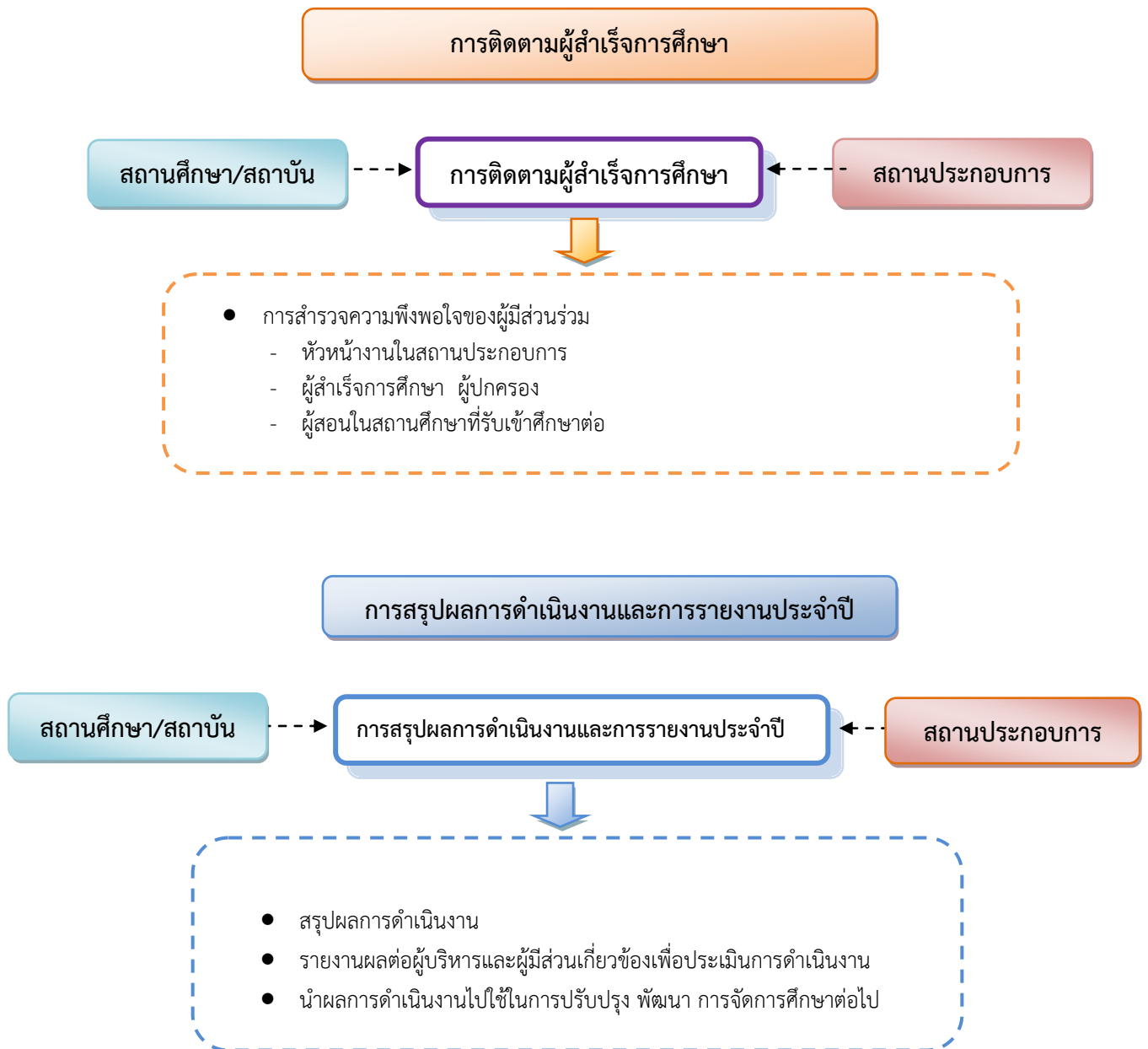
๑. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาบัตร ในระดับปริญญาตรี หมายถึง เอกสารที่สถานศึกษาออกให้ตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลเมื่อสำเร็จการศึกษา
๒. ใบรับรองการผ่านงาน หมายถึง เอกสารที่สถานประกอบการออกให้เพื่อแสดงว่า ผู้เรียน ได้เข้ารับการฝึกและผ่านการฝึกทักษะวิชาชีพในระบบทวิภาคีในสถานประกอบการตามสาขาวิชาชีพ
๓. วุฒิบัตรรับรองการศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง เอกสารที่สถานศึกษา และสถานประกอบการร่วมกันรับรองว่าผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ การฝึกอาชีพ และสำเร็จการศึกษาตามระบบทวิภาคี
๔. ใบผ่านมาตรฐานวิชาชีพ หมายถึง เอกสารที่คณะกรรมการประเมินมาตรฐานวิชาชีพออกให้เมื่อผู้เรียนผ่านเกณฑ์

การจัดกิจกรรมส่งเสริม สร้างแรงจูงใจ เพื่อผลสัมฤทธิ์ภายใต้ความร่วมมือ

การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

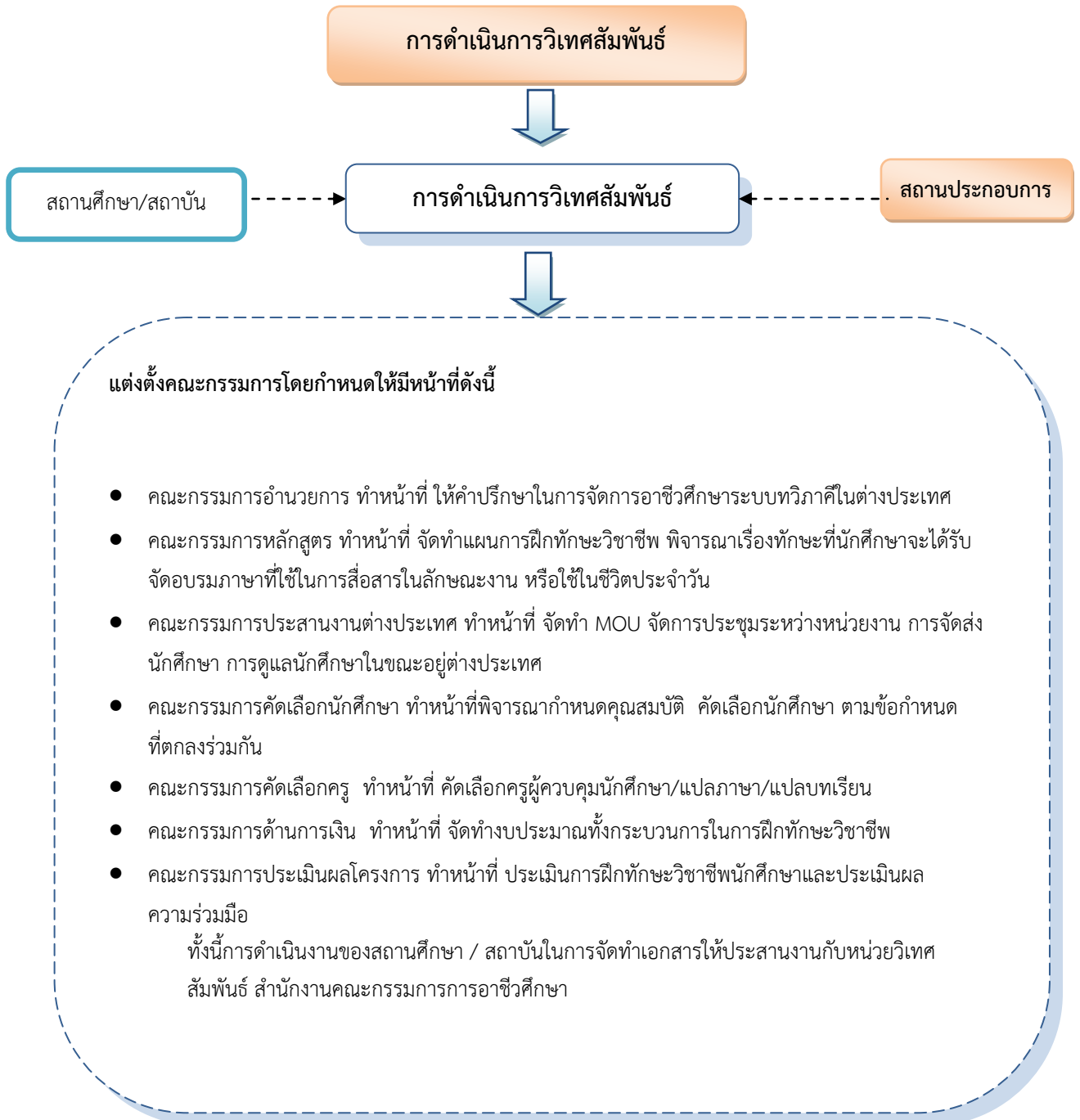
- พิธีมอบเกียรติบัตร / โล่เชิดชูเกียรติสถานประกอบการ
- พิธีมอบวุฒิบัตรรับรองการฝึกทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการ / ใบผ่านงาน

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (ต่อ)

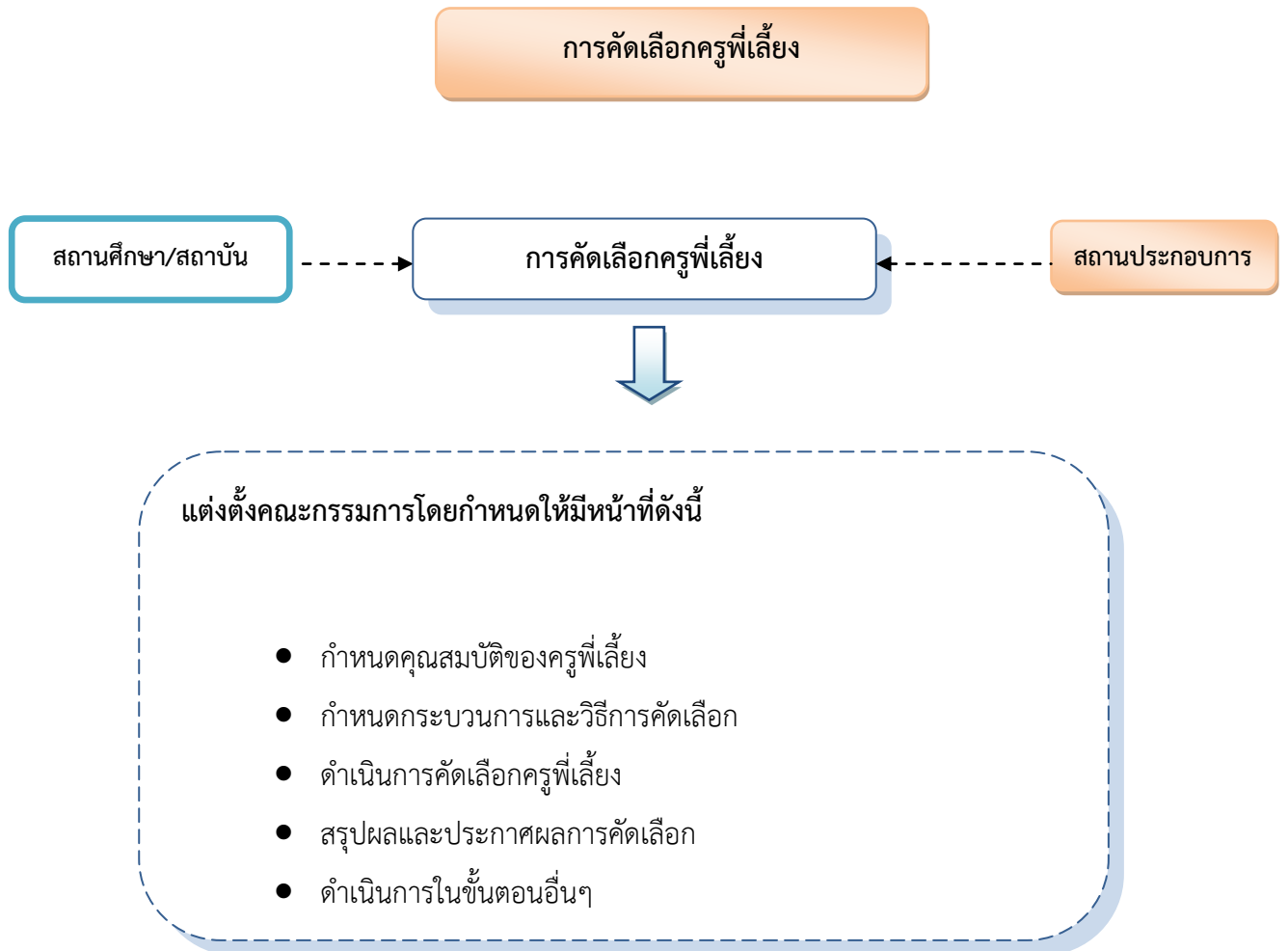

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการต่างประเทศ Model E การจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีในต่างประเทศ

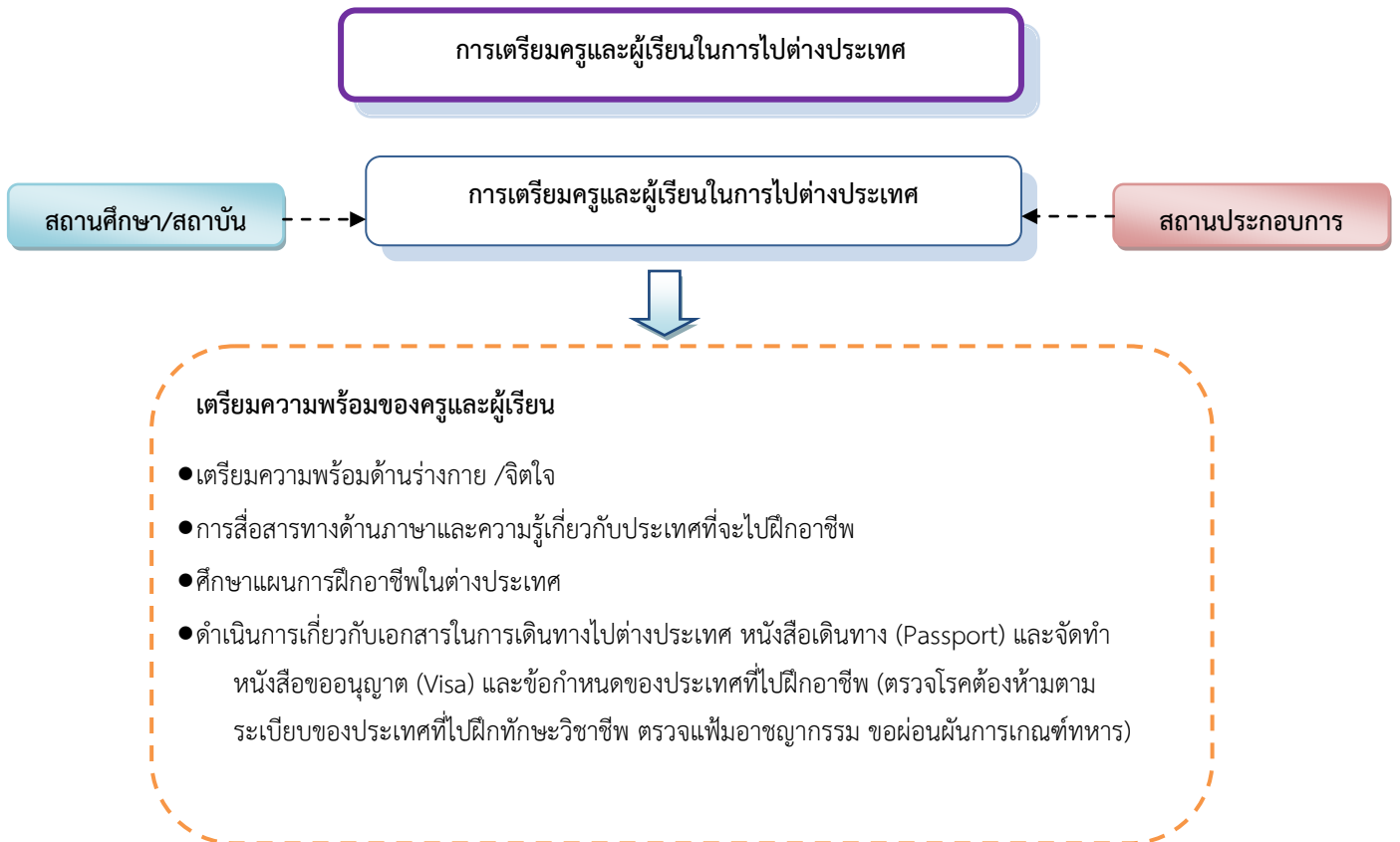
แผนภาพที่ ๒-๓ การจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีในต่างประเทศ

แผนภาพที่ ๒-๓ การจัดอาชีวศึกษาทวิภาคีในต่างประเทศ (ต่อ)

แผนภาพที่ ๒-๓ การจัดอาชีวศึกษาทวิภาคีในต่างประเทศ (ต่อ)

บทที่ ๕

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุป

๑. สืบเนื่องจากหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีคำสั่งที่ ๘/๒๕๕๙ ที่ ๑๐/๒๕๕๙ ที่ ๑๑/๒๕๕๙ และ ที่ ๓๐/๒๕๕๙ มีสาระสำคัญที่เกี่วข้องต่อการพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษา และแก้ไขปัญหาภาพลักษณ์ของนักเรียนอาชีวศึกษา ดังนั้น หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องประสานงานอย่างใกล้ชิด เพื่อดำเนินงานให้แล้วเสร็จตามแผนปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างเคร่งครัด

๒. มาตรการในการแก้ไขปัญหาภาพลักษณ์ในทางลบของนักศึกษาอาชีวศึกษาส่วนน้อย และการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างค่านิยมของผู้ปกครองและนักเรียนให้มาเรียนสายอาชีพให้มากขึ้นที่รัฐบาลกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน จำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หากรัฐบาลสามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้คนไทย รับประกันการมีงานทำของผู้ที่จบการศึกษาด้านอาชีวศึกษา และลดสิ่งจูงใจในเรื่องสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดรับนักเรียนสายสามัญในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวนมาก เพื่อให้ได้รับงบประมาณมากขึ้นจากค่าอุดหนุนรายหัวของนักเรียน รวมทั้งรัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาช่องว่างด้านกฎเกณฑ์ในการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ที่สถาบันระดับอุดมศึกษาจำนวนมากได้แสวงประโยชน์จากการเปิดสอนสาขาวิชาที่สถานประกอบการมีความต้องการน้อย เช่น ด้านสังคมศาสตร์การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะทำให้การลงทุนด้านการศึกษาของประเทศได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและทางด้านสังคมที่มีความคุ้มค่า

๓. การดำเนินงานตามจุดเน้น ๕ เรื่องของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน การกำกับดูแล และการประเมินผล จากรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ และการรับฟังเสียงสะท้อนจากภาคประชาชน เพื่อให้ได้ผลงานเป็นรูปธรรม

๔. สถาปนะเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ โดยคณะกรรมการธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษาได้เสนอให้หน่วยงานต่อไปนี้มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงาน

๔.๑ กระทรวงศึกษาธิการ

๔.๒ กระทรวงอุตสาหกรรม

๔.๓ กระทรวงแรงงาน

๔.๔ สำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI)

๔.๕ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

๔.๖ สภาหอการค้า

๔.๗ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ

๔.๘ สถาปนะเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานดังกล่าวควรออกกฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศเพื่อให้การปฏิบัติงานมีความต่อเนื่องและมีผู้รับผิดชอบตามระดับ

๕. คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (กรอ.อศ) ได้รับมอบหมายให้เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการอาชีวศึกษาไปสู่ระบบทวิภาคีเป็นหลัก และจัดให้มี แผนปฏิบัติการต่อไปนี้

๕.๑ แผนปฏิบัติการ ๕ ปี เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการขยายการศึกษาอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี จาก ๑๐๐ วิทยาลัย เป็น ๒๐๐ และ ๔๐๐ วิทยาลัย ตามลำดับ

๕.๒ แผนปฏิบัติการ ๕ ปี เพื่อเปิดสาขาวิชาชีพใหม่ๆ ซึ่งมีความจำเป็นทั้งในปัจจุบัน และอนาคต เช่น ระบบราง รถยนต์ไฟฟ้า แอนิเมชัน มัลติมีเดีย เป็นต้น

๕.๓ แผนปฏิบัติการ ๕ ปี เพื่อไปพื้นฐานวิชาการที่เน้นวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และ การใช้ภาษาที่สาม

๕.๔ แผนปฏิบัติการ ๕ ปี ร่วมมือกับหน่วยงานพันธมิตรและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ขับเคลื่อนการจ่ายค่าตอบแทนสำหรับผู้จบการศึกษา จากการจ่ายค่าตอบแทนตามวุฒิการศึกษาไปสู่ การจ่ายค่าตอบแทนตามสมรรถนะและความสามารถ

๕.๕ แผนปฏิบัติการ ๕ ปี ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาสายอาชีพ โดยให้พิจารณา บริบทของแต่ละจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด เพื่อให้การศึกษาสายอาชีพสอดคล้องกับอุปสงค์บุคลากรสาย อาชีพ ซึ่งเป็นที่ต้องการของท้องถิ่น

ในการทำแผนปฏิบัติการ ๕ ปี ดังกล่าวเป็นภาระงานที่ต้องการผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งประสบการณ์ในการทำงาน และมีกำลังคนที่เพียงพอ ในการนี้ กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายให้บุคลากรที่อยู่ในสถาบันอาชีวศึกษาทั้ง ๒๓ แห่งเข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินการปฏิรูป

๖. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้จัดตั้ง “ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี (Dual Vocational Education Center)” มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ระบบทวิภาคีเป็นการเฉพาะ จัดทำรูปแบบ และแนวทางการปฏิบัติเพื่อมอบให้สถานศึกษาในกำกับ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ทุกแห่ง สามารถจัดการเรียนการสอนระบบทวิ ภาคีได้อย่างน้อย ๑ สาขาวิชา ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๖ เป็นต้นไป ขณะนี้มีรูปแบบ (Models) การ จัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ สอศ. ให้ความเห็นชอบแล้ว จำนวน ๕ Models การนำรูปแบบ (Models)การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนการ สอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้เหมาะสมกับสถานศึกษา สถานประกอบการ และพื้นที่ตั้งของ สถานศึกษา เมื่อสัมพันธ์กับสถานประกอบการ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีจะแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่าง ในเรื่องจำนวนนักศึกษา คุณภาพและมาตรฐานของ สถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน และ สถานประกอบการได้ระดับหนึ่ง จาก ข้อจำกัดดังกล่าว การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตาม Model C จะมีความเป็นไปได้สูงกว่า Models อื่นๆ อีกประการหนึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องตระหนักว่าต้นแบบการจัดการเรียนการ สอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจะพัฒนาขึ้นมา นั้น จะต้องเป็นต้นแบบที่ให้คุ้มมากกว่าสร้างภาระ สร้าง ปัญหาให้แก่ระบบการอาชีวศึกษาในอนาคต

๗. ตัวอย่างความสำเร็จของการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศไทย โดยสถานศึกษาอาชีวศึกษาของภาครัฐและภาคเอกชนหลายแห่ง ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่อชีวศึกษาทวิภาคี และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการการศึกษาระบบทวิภาคีให้เหมาะสมกับศักยภาพของสถานประกอบ และความพร้อมของสถานศึกษา ได้ดังต่อไปนี้คือ

๗.๑ วิทยาลัยเทคนิคมาตาพุด ตามโครงการ “พัฒนาช่างเทคนิควิศวกรรมเคมี” โดยใช้ชื่อโครงการเป็นภาษาอังกฤษ “Vocational Chemical Engineering Practice College” หรือ V-ChEPC

๗.๒ วิทยาลัยเทคนิคสตัทฮีบ ที่ได้จัดตั้งโครงการจัดการศึกษาในรูปแบบทวิภาคีที่เรียกว่าโครงการ “Sattahip Model” ขึ้น ภายใต้พันธกิจที่ว่า “ผู้ใช้ร่วมคิด” “ผู้ผลิตร่วมกำหนด” “ภายใต้บริบทร่วมรับผิดชอบ” หมายถึง ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและร่วมกันรับผิดชอบต่อนักศึกษารูปแบบของSattahip Model มีดังนี้

S – Model หมายถึงแผนการจัดรูปแบบการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคสตัทฮีบ หลักสูตร ๒ ปี สำหรับนักเรียนนักศึกษาระดับ ปวส.

M - Model หมายถึงแผนการจัดรูปแบบการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคสตัทฮีบ หลักสูตร ๓ ปี ต่อเนื่องถึงระดับ ปวส. เรียกว่า ปวช. ๓ + ปวส. ๒ ปี โดยมีการฝึกงานในสถานประกอบการ ในระดับ ปวช. ๓ ระยะเวลา ๖ เดือน ใน ๑ ปี เมื่อจบแล้วสามารถเรียนต่อหลักสูตร ปวส. ๒ ปี ภาคเรียนแรกศึกษาวิชาพื้นฐานในสถานศึกษา ๓ ภาคการศึกษาต่อมาฝึกงานในสถานประกอบการและเรียนในวันหยุด

L - Model หมายถึงแผนการจัดรูปแบบการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคสตัทฮีบ หลักสูตร ๕ ปี สำหรับนักเรียนนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ ๑ (ปวช. ๑) ต่อเนื่องถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยใน ๒ ปีแรกนักศึกษาจะเรียนในสถานศึกษาโดยใช้เวลา ๒ ปี ครั้ง ต่อมาจะฝึกงานในสถานประกอบการ และ ๖ เดือนสุดท้าย เรียนภาคทฤษฎีเพื่อให้มีความรู้ทางวิชาการให้สมบูรณ์

๗.๓ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี (วชท.) ได้ริเริ่มการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ โดยส่งอาจารย์ ครู และนักศึกษาเข้าร่วมกับสถาบันจุฬารณณ์ กองทัพภาคที่ ๓ และธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) เดินทางไปดูงานการเกษตรที่ประเทศอิสราเอล และจัดให้นักศึกษาฝึกงานในฟาร์มเป็นเวลา ๑๑ เดือน ในเขตอราวา ประเทศอิสราเอล การดูงานในครั้งนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการระบบทวิภาคี โดยการส่งนักศึกษาของ วชท. ไปฝึกงานที่ประเทศอิสราเอล ตั้งแต่ปี๒๕๔๓ มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกรมอาชีวศึกษา (ต่อมาเปลี่ยนเป็น สอศ.) และ Arava International Center for Agriculture Training หรือ AICAT นักศึกษาที่จะเข้าโครงการต้องจบ ประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ ๓ (ปวช. ๓) เนื่องจากโครงการนี้เป็นการจัดระบบทวิภาคีสำหรับนักศึกษาในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ข้อมูลล่าสุด (๒๕๕๕) วชท. ที่ร่วมอยู่ในโครงการ ปวส. พืชศาสตร์ ไทย – อิสราเอล จำนวน ๓ แห่ง คือ วชท. ร้อยเอ็ด วชท. ศรีสะเกษ และ วชท. มหาสารคาม

๗.๔ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี (วชท.) และวิทยาลัยประมง ที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีได้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ วชท. อุบลราชธานี จัดระบบทวิภาคีกับบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด และวิทยาลัยประมงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จัดระบบทวิภาคีร่วมกับบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด บริษัททรัพย์อนันต์ฟาร์มชุมพร และชมรมผู้เลี้ยงกุ้งจังหวัดชุมพร

๗.๕ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้จัดให้มีโครงการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีอย่างเป็นระบบ มีชื่อว่า “โครงการโรงงาน - โรงเรียน” ในแผนของโครงการดังกล่าวซึ่งใช้เวลา ๕ ปี (เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ ถึง ๒๕๕๘) จะเริ่มต้นที่อุตสาหกรรมผลิตแม่พิมพ์ แล้วจะขยายไปสู่อุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์และอุตสาหกรรมด้านอื่น บริษัท เวสเตอร์นโมลด์ จำกัด เป็นบริษัทที่เริ่มต้นของโครงการ และรับนักศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม เฉพาะนักศึกษาระดับปวส. จำนวน ๒๐ คน

๗.๖ มูลนิธิเพื่อพัฒนาได้ร่วมดำเนินการกับสถานประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครในจังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๕ ราย โดยผู้ประกอบการเป็นผู้แจ้งขอนักศึกษาฝึกงานในสาขาที่ต้องการแก่มูลนิธิฯ ต่อจากนั้น มูลนิธิจะประสานไปยังสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ได้เคยขึ้นบัญชีไว้กับมูลนิธิ (มีทั้งวิทยาลัยในกำกับของ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน) เพื่อให้คัดเลือกนักศึกษามาให้ตามจำนวนที่ต้องการ มีสถานศึกษาขึ้นทะเบียนกับมูลนิธิจำนวนทั้งสิ้น ๑๐ แห่ง เมื่อมีความต้องการนักศึกษาฝึกงาน มูลนิธิจะประสานกับสถานศึกษาที่อยู่ไกลจากพื้นที่จังหวัดชลบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้ได้นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาไกลจากพื้นที่ฝึกงาน และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เรียนเก่ง เนื่องจากเมื่อนักศึกษามาเข้าโครงการแล้ว ระบบจะค่อย ๆ ปรับนิสัยให้เป็นผู้มีวินัยและมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ และเป็นผู้มีจริยธรรมและคุณธรรม การฝึกงานในสถานประกอบการ ได้นำหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มาบูรณาการจากการเรียนเป็นหลายวิชาแยกกัน ได้ปรับให้เป็นวิชาเดียวกัน และให้นักศึกษาเรียนโดยการปฏิบัติงาน และการเรียนทฤษฎีในสถานประกอบการโดยครูจากสถานศึกษาเดินทางมาสอนที่สถานประกอบการ การประเมินผลการศึกษา ใช้หลักเกณฑ์ที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนด นักศึกษาได้รับเบี้ยเลี้ยงเท่ากับค่าแรงขั้นต่ำในจังหวัดชลบุรี คือ วันละ ๓๐๐ บาท มูลนิธิเป็นผู้จัดการด้านที่พัก แต่นักศึกษาต้องจ่ายค่าที่พักเอง ระหว่างที่อยู่ในสถานประกอบการ นักศึกษาต้องปฏิบัติตามระเบียบเสมือนเป็นพนักงานของสถานประกอบการเมื่อกลับมาที่ที่พักแล้วต้องปฏิบัติตามระเบียบที่มูลนิธิกำหนดขึ้น

๗.๗ โครงการจัดการศึกษาทวิภาคีในสถานประกอบการของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อสนับสนุน โครงการกองทุนเพื่อการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ เป็นโครงการในพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ประธานองคมนตรีและองคมนตรี ดำเนินงานเพื่อส่งเสริม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียนบางส่วนให้มีความรักและภูมิใจในอาชีพ “สร้างเด็กดี มีความรู้คู่คุณธรรม” จึงเกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย กองทุนการศึกษา สำนักงานองคมนตรี สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมส่งเสริมสุขภาพจิตร่วมการทำโครงการสร้างคนดี สู่อสังคัม เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาและขยายผลให้

เยาวชนเป็นกำลังสำคัญของชาติ ในอนาคต เริ่มดำเนินงานเมื่อ เมื่อ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ สรุปผลการฝึกอบรมในสถานประกอบการ ได้ดังนี้

๗.๗.๑ รุ่นที่ ๑ ผู้เรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๓๔๕ คน จากสถานศึกษา ๑๑ แห่ง และมีสถานประกอบการเข้าร่วมโครงการ ๔๑ แห่ง

๗.๗.๒ รุ่นที่ ๒ ผู้เรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑๐๓ คน จากสถานศึกษา ๑๑ แห่ง และมีสถานประกอบการเข้าร่วมโครงการ ๔๐ แห่ง

๗.๗.๓ รุ่นที่ ๓ ผู้เรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒๐๕ คน จากสถานศึกษา ๑๑ แห่ง และมีสถานประกอบการเข้าร่วมโครงการ ๒๙ แห่ง

๗.๗.๔ ผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ สามารถปรับตัว และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานประกอบการได้ เช่น มาปฏิบัติงานตรงเวลา มีส่วนน้อยที่ไม่ปฏิบัติงานตรงเวลา และลาหยุด

๗.๗.๕ ผู้เรียนให้ความเคารพเชื่อฟัง ครูฝึก มีบางส่วนมีปัญหาเรื่องสมาธิสั้น

๗.๘ ยังมีสถานศึกษาอาชีวศึกษาของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันอาชีวศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอีกหลายแห่ง ตามรายละเอียดเพิ่มเติมในผนวก ก ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบและคณะกรรมการภาครัฐร่วมเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (กรอ.อศ) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต้นแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้เหมาะสมกับข้อจำกัดของสถานศึกษา สถานประกอบการ และพื้นที่ได้

๘. ปัญหาสำคัญประการหนึ่ง คือ ประเทศไทยมิใช่ประเทศที่พัฒนาแล้วด้านอุตสาหกรรม (Industrialized Countries) ดังเช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฯลฯ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ แสดงว่าสถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ ๖ คนขึ้นไปมีประมาณ ๑๘๙,๑๘๒ แห่ง ร้อยละ ๖๒.๑๐ ดำเนินกิจการเกี่ยวกับธุรกิจทางการค้าปลีกค้าส่ง สถานประกอบการร้อยละ ๓๐.๒๐ เป็นสถานประกอบการผลิต สถานประกอบการก่อสร้างมีประมาณร้อยละ ๕.๙๐ กิจการเกี่ยวกับการขนส่งทางบกร้อยละ ๑.๖๐ ตัวแทนธุรกิจการท่องเที่ยวและโรงพยาบาลมีร้อยละ ๐.๒๐ จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า สถานประกอบการขนาดเล็กยังขาดความพร้อมบางประเด็นในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี (จอมพงศ์ มงคลวนิช, รองศาสตราจารย์ และ จิตภา ธิริศิริกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ : ๖๒) ดังนั้น จำนวนสถานประกอบการที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการทวิภาคีในบางพื้นที่อาจมีไม่มากหรือไม่มีเลย ในปีการศึกษา ๒๕๕๕ มีผู้เรียนระบบทวิภาคีรวม ๘๙,๔๘๙ คน มีสถานประกอบการเข้าร่วมจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประมาณ ๘,๐๙๘ แห่ง ตามรายละเอียดในบันทึกข้อความ ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี เรื่อง ส่งรายงานข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาเพิ่มเติมเฉลี่ยมีนักศึกษาประมาณ ๑๐ - ๑๑ คน ต่อสถานประกอบการหนึ่งแห่ง การที่มีนักศึกษาจำนวนมากเข้าไปฝึกงานในสถานประกอบการขนาดเล็กนับว่าเป็นภาระของสถานประกอบการเหล่านี้ ในอดีตการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยความมุ่งมั่นของผู้อำนวยการสถานศึกษาในการแสวงหาสถานประกอบการเข้ามาร่วมจัดการศึกษาระบบทวิภาคี และขอความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนร่วมกันพิจารณาประสานกับสถานประกอบการในพื้นที่อื่นที่มีแนวคิดตรงกันและมีความพร้อมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในอนาคตที่รัฐบาลมุ่งมั่นจะพัฒนาประเทศไปสู่ระดับประเทศไทย ๔.๐ (ใน

ทำนองเดียวกันกับ Industry ๔.๐ ของต่างประเทศ) รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนสถานประกอบการจำนวนมากที่อยู่ระดับต่ำกว่าประเทศไทย ๔.๐ ให้สามารถดำรงอยู่เพื่อวิวัฒนาการต่อไปได้ด้วย มิฉะนั้นจะเกิดผลกระทบต่อเป้าหมายในการปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผู้ที่รับผิดชอบจำเป็นต้องตระหนักในข้อเท็จจริงที่ว่าในสภาพปัจจุบัน ประเทศไทยยังผลิตเข็มเย็บผ้า ผลิตเข็มฉีดยา ผลิตวัคซีน ฯลฯ ภายในประเทศยังไม่ได้ การทุ่มเทงบประมาณส่วนใหญ่ลงไปยัง ๑๐ กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายโดยไม่สมดุลกับกลุ่มอุตสาหกรรม ที่มีอยู่ปัจจุบัน ๔๕ กลุ่ม อาจสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในภาพรวม

๙. ในการขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษาเชิงพื้นที่ ในการศึกษาข้อเท็จจริง สำหรับการจัดการศึกษาในกลุ่มจังหวัดเป้าหมาย ๔ กลุ่มจังหวัดในภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคตะวันตก รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณเพื่อยืนยันว่าผลการศึกษาข้อเท็จจริงถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป้าหมายดังกล่าว ก่อนนำผลการศึกษาข้อเท็จจริงไปทำแผนอาชีวศึกษาทวิภาคี เพื่อผลิตบุคลากรที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ ดังนั้นรัฐบาลควรให้สถานศึกษาทุกระดับในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและวางแผนร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษาทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (กรอ.อศ) คณะอนุกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (อกรอ.อศ.) กระทรวงแรงงาน สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นอกจากการดำเนินการตามวรรคที่กล่าวมาแล้ว รัฐบาลจำเป็นต้องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบในบูรณาการแผนการปฏิบัติการ ๕ ปี ดังกล่าว ให้สอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ แผนการบริหารงานด้านยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด แผนบริหารงานด้านยุทธศาสตร์จังหวัด และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการอาชีวศึกษา

ข้อเสนอแนะในการปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในภาพรวม

๑. รัฐบาลควรจัดให้มีการปฐมนิเทศให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยใช้แนวทางปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เรื่อง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นหลักให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่ระบบทวิภาคี และคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (กรอ.อศ.) ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนการปฏิรูป แล้วขยายผลต่อเนื่องไปยัง คณะอนุกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนประจำจังหวัด สถานประกอบการ สถานศึกษา ในลักษณะการเปิดหลักสูตรเรื่องการปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่ระบบทวิภาคี เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและฐานข้อมูลเพียงพอในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ) ควรปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนแยกตามกลุ่มจังหวัดและแยกย่อยตามจังหวัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมขององค์บุคคลและองค์วัตถุในการจัดการเรียนระบบทวิภาคีในแต่ละสาขาวิชาชีพ มีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษา เพื่อให้กรอ.อศ. กำหนดหลักเกณฑ์ประเมินความพร้อมของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา

เพื่อให้สามารถคัดเลือกสถานศึกษา และ ขับเคลื่อนการขยายการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตาม แผนงาน ๑๐๐ วิทยาลัย ๒๐๐ วิทยาลัย และ ๔๐๐ วิทยาลัย ได้

๓. กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment- BOI) สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้า และสถาบันคุณวุฒิ วิชาชีพ ควรร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลของสถานประกอบการที่มีข้อมูลเกี่ยวกับ Company Profile ความพร้อมและความต้องการแรงงานของสถานประกอบการในการเข้าร่วมดำเนินงานระบบทวิภาคี แยกตามกลุ่มจังหวัด แยกย่อยตามจังหวัด แยกประเภทตามสาขาวิชาชีพ และสาขางาน เพื่อให้ คณะกรรมการภาครัฐร่วมเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (กรอ.อศ.) คณะอนุกรรมการภาครัฐ ร่วมเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (อกรอ.อศ) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถาบันอาชีวศึกษา สามารถนำฐานข้อมูลดังกล่าวมาใช้วางแผน ปฏิบัติการ ๕ ปีดังกล่าว

๔. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาร่วมกับสภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้ากรม พัฒนาฝีมือแรงงาน และสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมระยะสั้น เพื่อสอนวิธีสร้าง และพัฒนาหลักสูตร แผนการสอน และแผนการฝึกอาชีพให้แก่ครูฝึกของของสถานประกอบการ และ สถานศึกษาในเรื่องการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๕. รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณแผ่นดินสนับสนุนการพัฒนาศูนย์กำลังคนอาชีวศึกษา เพื่อให้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ให้มีขีดความสามารถในการเก็บฐานข้อมูลที่ใช้ ในการควบคุมการผลิตนักศึกษาอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และ ปริญญาสายปฏิบัติการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ

๖. รัฐบาลควรตรากฎหมายที่กำหนดขั้นตอนในการฝึกงานในระบบทวิภาคีที่ระบุ หน่วยงานรับผิดชอบที่แน่นอน ระบุข้อกำหนดต่าง ๆ และกฎเกณฑ์ในการให้ประโยชน์แก่สถาน ประกอบการเช่น กำหนดความชัดเจนในการลดหย่อนภาษีเงินได้และอากรสำหรับการนำเครื่องจักร อุปกรณ์เข้ามาในประเทศเพื่อการฝึกงานนักศึกษาในระบบทวิภาคีเพื่อเป็นการจูงใจให้มีสถาน ประกอบการเข้าร่วมจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี และควบคุมมิให้สถานประกอบการบางแห่ง เข้ามาแสวงประโยชน์ในทางมิชอบ

๗. รัฐบาลควรส่งเสริมเกษตรกรรมของประเทศไทย โดยนำระบบการเรียนการสอน อาชีวศึกษาด้านเกษตรกรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและอิสราเอลมาปรับใช้กับประเทศไทย เพื่อให้เกษตรกรสามารถพัฒนาผลผลิตและเป็นการยกระดับการศึกษาด้านเกษตรกรรมของประเทศไทย ให้มีความก้าวหน้ากว่าปัจจุบัน และเห็นควรให้มีการจัดตั้งนิคมเกษตรกรรมขึ้น รวมทั้งการจัดรูปแบบ การเรียนการสอนระบบทวิภาคีเพื่อให้องค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมกระจายไปสู่การผลิตในลักษณะ เหมือนภาคอุตสาหกรรม

๘. เมื่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูป ประเทศ (สปท.) และหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ตาม ข้อเสนอของ สปท. หมทวาระการทำงาน กระทรวงศึกษาธิการควรสนับสนุนย่อาชีวศึกษาทวิภาคี ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ให้มีบทบาทสนับสนุนสถานประกอบการที่ ร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งภาครัฐบาลและเอกชนจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี รวมทั้งมีบทบาท

ให้การสนับสนุนและเป็นผู้แก้ปัญหาให้แก่องค์กรเอกชนที่เป็นตัวกลางประสานงานให้เกิดระบบทวิภาคี และให้มีบทบาททำให้เกิดเครือข่าย และเป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านทวิภาคีให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษาเอกชนและสถานประกอบการ

๙. ในกรณีที่ คณะกรรมการภาครัฐร่วมเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา (กรอ.อศ.) หมดวาระการทำงาน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าไทย และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของสมาชิกและสนับสนุนให้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนระบบทวิภาคีให้กว้างขวางขึ้น

๑๐. คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย (Board of Investment- BOI) ควรกำหนดเงื่อนไขในการสนับสนุนผู้มาลงทุนตั้งสถานประกอบการในประเทศไทยต้องร่วมสนับสนุนการเรียนการสอนระบบทวิภาคีด้วย

๑๑. สำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา สอศ. ควรจัดให้มีการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ โดยอาจจะทำการออกแบบหลักสูตรแกนกลางที่เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษาทั้งของรัฐบาลและของเอกชน ซึ่งสถานประกอบการสามารถปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมได้ แต่ต้องยึดหลักสูตรแกนกลางเอาไว้

๑๒. สำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรจัดทำแผนการวิจัยที่เกี่ยวกับระบบทวิภาคีในประเทศไทย และจัดให้มีการวิจัยที่มีคุณภาพและต่อเนื่องตามแผนที่วางไว้ เมื่องานวิจัยแต่ละโครงการสำเร็จลงให้พิจารณาประเมินค่าและส่งให้ศูนย์การอาชีวศึกษาทวิภาคี สอศ. ดำเนินการต่อไป

๑๓. ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคีควรดำเนินการให้นักศึกษาที่ผ่านโครงการทวิภาคีจบการศึกษาได้รับหนังสือรับรองการฝึกงานจากกระทรวงแรงงานด้วย นอกเหนือจากประกาศนียบัตรจากสถานประกอบการและวุฒิบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นการยืนยันว่าเป็นผู้มีทักษะในสาขาวิชาชีพหรือสาขางานที่จบการศึกษา

๑๔. สถานศึกษาที่ร่วมมือกับสถานประกอบการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี ควรต้องวางแผนร่วมกับสถานประกอบการและให้บรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับ

๑๔.๑ การรับนักศึกษาเข้าโครงการ

๑๔.๒ เกณฑ์การวัดผล

๑๔.๓ หลักสูตรที่ดัดแปลงจากหลักสูตรของ สอศ.

๑๔.๔ การอบรมครูของสถานศึกษาและครูของสถานประกอบการให้มีความพร้อมสำหรับการดำเนินการ

๑๔.๕ บทบาทและความร่วมมือระหว่างครูทั้งสององค์กร

๑๔.๖ รายได้และสวัสดิการด้านต่าง ๆ ที่สถานประกอบการจะมอบให้นักศึกษาฝึกงาน

๑๔.๗ ค่าใช้จ่ายสำหรับครูของสถานศึกษาที่ต้องเดินทางไปสอนนักศึกษาในสถานประกอบการ

๑๔.๘ ความช่วยเหลือที่สถานศึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือสถานประกอบการในการขอลดหย่อนภาษีเงินได้

๑๔.๙ ประกาศนียบัตรการผ่านการฝึกงานจากสถานประกอบการ

๑๕. สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในระบบทวิภาคีควรต้องจัดให้ครูในสถานศึกษาได้รับการอบรมให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานในสถานประกอบการ และให้ติดตามนักศึกษาฝึกงานเข้าไปฝึกงานในสถานประกอบการด้วย และต้องสามารถทำงานประสานกับครูฝึกของสถานประกอบการมิใช่การไปนิเทศเป็นครั้งคราวเท่านั้น

๑๖. สถานศึกษาควรต้องให้อาจารย์สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกนักศึกษาเข้าโครงการ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจบการศึกษาของนักศึกษา

๑๗. สถานศึกษาควรแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนระบบทวิภาคีในพื้นที่ที่ไม่มีสถานประกอบการที่มีความพร้อมด้วยการดำเนินการ Block Release (การสอนภาคทฤษฎีการสอนการทดลองในห้องทดลองเบื้องต้น และการสอนวิชาสามัญจนเสร็จสิ้นในสถานศึกษาแล้วจึงส่งนักศึกษาไปฝึกงานในสถานประกอบการที่มีความพร้อมแต่ตั้งอยู่คนละพื้นที่กับสถานศึกษา) หรือโดยสถานศึกษาสร้างศูนย์การฝึกงานภายในสถานศึกษาแล้วรับงานจากสถานประกอบการในพื้นที่มาให้นักศึกษาทำโดยต้องว่าจ้างผู้ชำนาญมาช่วยอบรมครูของสถานศึกษาและควบคุมการทำงานของนักศึกษา เมื่อนักศึกษาจบการศึกษาแล้วให้มอบประกาศนียบัตรรับรองการปฏิบัติงานให้ นอกเหนือจากวุฒิบัตรที่ได้จากกระทรวงศึกษาธิการ

๑๘. เพื่อให้การเรียนการสอนระบบทวิภาคีได้ผลสูงสุด ควรเน้นให้นักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่กับการฝึกงานหรือการเรียนทฤษฎีที่จำเป็นต่อการปฏิบัติในสถานประกอบการให้มากที่สุด ส่วนการเรียนในสถานศึกษานั้นควรให้เรียนวิชาสามัญและภาคทฤษฎีที่ไม่เกี่ยวข้องกับการฝึกงานในสถานประกอบการ ถ้ามีความจำเป็น ครูจากสถานศึกษาอาจต้องเดินทางไปสอนชดเชยเวลาที่หายไปที่สถานประกอบการ

๑๙. เมื่อเริ่มการเรียนการสอนในระบบทวิภาคี สถานศึกษาควรเริ่มประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และช่วยดำเนินการให้เกิดความสะดวกแก่สถานประกอบการในการขอลดหย่อนภาษีเงินได้สำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการฝึกงานนักเรียนของตน รวมทั้งการช่วยประสานงาน เพื่อลดอากรและภาษีมูลค่าเพิ่มในการนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์สำหรับการฝึกนักศึกษาของตนให้แก่ สถานประกอบการ

๒๐. เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่สถานประกอบการมีความเห็นว่านักศึกษา ปวช. มีวุฒิภาวะน้อยสถานศึกษาควรใช้เวลาในปีแรกสอนวิชาอาชีพทางทฤษฎีเบื้องต้น สอนวิชาการใช้ห้องทดลองเบื้องต้น และวิชาสามัญทั้งหมดและฝึกฝนให้นักศึกษามีความเข้มแข็งในวิชาต่าง ๆ ช่างต้น และมีทักษะเบื้องต้น พร้อมทั้งจะเข้าฝึกงานในสถานประกอบการโดยเริ่มต้นตั้งแต่ชั้น ปวช. ๒ ปวช. ๓ และ ปวส. ต่อเนื่องกันเพื่อให้นักศึกษามีวุฒิภาวะสูงพอ ซึ่งจะให้เกิดผลดีคือนักศึกษาไม่ต้องเดินทางไป - กลับ ระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ จึงมีเวลาอยู่ในสถานประกอบการมากที่สุด หากมีวิชาใดที่ไม่สามารถสอนให้ ปวช. ๑ ได้ ให้ครูจากสถานศึกษาเดินทางไปสอนนักศึกษาในวันหยุดที่สถานประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษา เอกชนตามรูปแบบของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมการสร้างความร่วมมือทางด้านวิชาการด้านการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผลการดำเนินการของสถานศึกษาต้นแบบ ครูต้นแบบ ผู้ฝึกอาชีพต้นแบบสถานประกอบการต้นแบบ ครูฝึกต้นแบบ ให้กับภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้อำนวยการ ผู้รับใบอนุญาต ครู ผู้ปกครอง นักเรียน สถานประกอบการ เป็นต้น เพื่อให้สังคมในภาพรวม และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าใจ และสนับสนุน การดำเนินการด้านการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้การยอมรับเชื่อมั่นกับการศึกษาอาชีวศึกษา และการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒. รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนและจูงใจสถานศึกษาที่มีความพร้อมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี อาทิ การให้เงินอุดหนุนพิเศษ รวมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษา ครู ครุניתศ นักเรียน ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๓. ในการคัดกรองและพัฒนาครูในด้านอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการอาจกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะสำหรับครูอาชีวศึกษา ดังเช่นในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ครูที่จะสอนในสถานศึกษาเอกชนประเภทอาชีวศึกษาต้องเป็นผู้ที่ได้ผ่านการสอบมาตรฐานวิชาชีพครูอาชีวศึกษา (Vocational Teacher Qualification) เป็นต้น

๔. รัฐบาลควรกำหนดและคัดกรองคุณสมบัติของสถานประกอบการที่มีคุณภาพและความพร้อมในการเข้าร่วมการจัดการอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพร้อมด้านครูฝึกในสถานประกอบการซึ่งจะต้องผ่านการอบรมการเป็นครูฝึก เช่น การอบรมหลักสูตรไมสเตอร์หรือการอบรมหลักสูตรระยะสั้น และควรจะขึ้นทะเบียนและระบบข้อมูลสารสนเทศ สถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียน และควรส่งเสริมสนับสนุนให้สิทธิประโยชน์และการยกย่องเชิดชูเกียรติสถานประกอบการที่ประสบผลสำเร็จในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี ในอัตราที่จูงใจยิ่งขึ้น ดังเช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ที่กำหนดอัตราสิทธิประโยชน์ร้อยละ ๔๐๐ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ส่วนเพิ่มสำหรับสถานประกอบการที่มีการลงทุนกับการพัฒนาอบรมด้านอาชีวศึกษา เป็นต้น

๕. รัฐบาลควรกำหนดค่าตอบแทน และ เงื่อนไขสภาพการทำงานที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่ฝึกอาชีพในสถานประกอบการ เพื่อให้ผู้ปกครอง ผู้เรียน และ สถานศึกษา เกิดความเชื่อมั่นในสภาพการทำงาน ลักษณะงาน และ ค่าตอบแทนที่ผู้ฝึกอาชีพจะได้รับอย่างเหมาะสม

๖. รัฐบาลควรผลักดันให้ภาคธุรกิจเอกชน เป็นกลไกในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ดังเช่น กรณีสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผ่านกลไกความร่วมมือของสภาหอการค้าสภาอุตสาหกรรม ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด หรือ ในสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ภาคธุรกิจเอกชนในระดับองค์กรความร่วมมือใช้ศักยภาพของกลุ่มในการให้ความช่วยเหลือ ให้ข้อมูล

และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการด้านต่าง ๆ อาทิ ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรมและภาคบริการ

๗. รัฐบาลควรส่งเสริมกรอบความร่วมมือและแนวทางความร่วมมือกับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี อาทิ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเกาหลีใต้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ออสเตรเลีย รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในการพัฒนาองค์ความรู้ และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี รวมทั้งการตั้งศักยภาพของประเทศดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของประเทศไทยผ่านกลไกสภาหอการค้าที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศดังกล่าว สถานทูตไทยและสถานทูตประเทศดังกล่าว ความร่วมมือในระดับองค์กรที่แสวงผลกำไร เป็นต้น โดยเน้นที่ภาพรวมของการอาชีวศึกษาของประเทศทั้งอาชีวศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความทัดเทียมกัน ในการขับเคลื่อนการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของประเทศ

๘. การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศกลางเกี่ยวกับ หลักสูตรที่เปิดสอนในระบบทวิภาคี สถานศึกษา และสถานประกอบการ ที่มีความพร้อมและได้รับการรับรองจากภาครัฐ ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษาในระบบทวิภาคี เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญสำหรับภาครัฐในการกำหนดนโยบายและสำหรับผู้เรียนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในการตัดสินใจในการเลือกศึกษา ดังเช่น เครือรัฐออสเตรเลีย ซึ่งมีระบบฐานข้อมูลของรัฐบาลที่ให้ข้อมูลดังกล่าวอย่างชัดเจน และมีการปรับปรุงข้อมูลดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ

๑. รัฐบาลควรสนับสนุนการจัดตั้งสมาคมอาชีวศึกษาทวิภาคีไทย ในลักษณะเดียวกับสมาคมสหกิจศึกษาไทย เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และ เครือข่ายทวิภาคีกับสถานศึกษาของรัฐ และ เอกชน และ ต่างประเทศ และ เป็นเวทีในการเผยแพร่ผลงานที่โดดเด่นด้านการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับทุกภาคส่วนในภาคการอาชีวศึกษา และการเน้นบทบาทของผู้อำนวยการ ผู้รับใบอนุญาต ในการผลักดันการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยการจัดการอบรมพัฒนา การประชุมสัมมนาวิชาการ เพื่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๓. สถานศึกษาการอาชีวศึกษาควรคัดกรองคุณสมบัติผู้เรียนในระบบทวิภาคี ผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างภาคสถานศึกษา และสถานประกอบการ ทั้งในการปฐมนิเทศ การจัดการฝึกปฏิบัติร่วมกัน การเตรียมความพร้อมเชิงสังคมจิตวิทยา อาทิ วินัยการทำงาน การตระหนักในเรื่องค่านิยมความปลอดภัยในการทำงาน (Safety Value) โดยการสัมภาษณ์คัดกรองผู้เรียน เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนที่จะศึกษาในระบบทวิภาคี เป็นผู้ที่มีความสนใจ มีความพร้อมทั้งในทางความรู้ ทักษะพื้นฐาน วินัยการตระหนักและตื่นตัวในการฝึกอาชีพ และ ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการและผู้เรียนอย่างแท้จริง

๔. เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อเอื้ออำนวยในการศึกษาทบทวนบทเรียนด้วยตนเองของผู้เรียนที่ฝึกอาชีพในสถานประกอบการซึ่งห่างไกลจากสถานศึกษา (e-

learning) อีกทั้งก่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งในเรื่องเวลา ค่าใช้จ่าย และ คุณภาพการศึกษา ที่นักศึกษาสามารถศึกษาทบทวนได้ตลอดเวลา โดยที่ครูไม่เคยจำเป็นต้องเดินทางไปสถานประกอบการ หรือนัดนักศึกษาให้มาเพื่อเดินทางมาที่สถานศึกษา

๕. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกัน มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการเป็นหลัก โดยปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ และการพิจารณาถึงกรอบคุณวุฒิในระดับอาเซียน(ASEAN Qualification Reference Framework) หรือในระดับสากลในแต่ละสาขาวิชาชีพ เพื่อให้เอื้อต่อการทำงานในต่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาทักษะเชิงภาษา ทั้งภาษาในอาเซียนและภาษาสากล ที่จำเป็นต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เป็นต้น รวมทั้งทักษะเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านกลไกการเรียนการสอน การจัดทำโครงการผ่านระบบ e-learning เป็นต้น

๖. กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีสำหรับพนักงานในสถานประกอบการที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ศึกษาต่ออาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี เพื่อเป็นการพัฒนาทางด้านแรงงาน ให้กับสถานประกอบการ โดยไม่กระทบกับการประกอบอาชีพของพนักงาน

๗. กระทรวงศึกษาธิการควรขยายขอบเขตในบริบทประชาคมอาเซียน โดยมุ่งเน้นแรงงานต่างด้าวที่เป็นเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียนที่ทำงานในสถานประกอบการ หรือ มุ่งเข้าศึกษาในด้านอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศไทย เพื่อยกระดับให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๘. สมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยควรมีบทบาทร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ ภาคธุรกิจเอกชนในการจัดการประชุมวิชาการ และ สัมมนาเชิงปฏิบัติการในการ แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความต้องการ และข้อเสนอแนะ ระหว่าง ภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจเอกชน ในการร่วมกันพัฒนาการอาชีวศึกษาดังเช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ที่จะมีการจัดการประชุมร่วมประจำปี ระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้โดยเฉพาะ สมรรถนะที่จำเป็นในปัจจุบัน และอนาคต แนวโน้มของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี องค์ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในภาคธุรกิจเอกชน เป็นต้น เพื่อให้สถานศึกษาและภาครัฐนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร และการปรับปรุงการเรียนการสอน รวมทั้งนโยบายของรัฐในการส่งเสริมสนับสนุน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามพื้นที่ในการจัดการสอนในระบบทวิภาคีระหว่างสถานศึกษาเอกชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีหรือห่างไกลจากสถานประกอบการที่มีความพร้อมในการร่วมจัดทวิภาคีกับสถานประกอบการที่มีความพร้อมในการร่วมจัดการศึกษาในระบบทวิภาคีที่ตั้งอยู่ต่างภูมิภาค เป็นต้น

๙. รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในการร่วมกันพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาและในสถานประกอบการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนการพัฒนาทักษะประสบการณ์การทำงานสำหรับครูและครูนิเทศในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะประสบการณ์ในการทำงานของสถานประกอบการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสอนภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติเบื้องต้น ฝึกวินัยแก่นักศึกษาก่อนการฝึกอาชีพ และการนิเทศดูแล

นักศึกษาในระหว่างการศึกษาที่สถานประกอบการ และการพัฒนาทักษะจิตวิทยาการสอนสำหรับ ครูฝึกชำนาญการในสถานประกอบการ ผ่านกลไกของสมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เอกชนแห่งประเทศไทยในฐานะตัวกลางในการประสานความร่วมมือ และการพัฒนาโครงการนำร่อง เพื่อเป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาและสถานประกอบการอื่น ๆ ต่อไป

๑๐. ควรมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ อาทิ สถานศึกษาเอกชนควรมี บทบาทในการพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานภาคทฤษฎี เพื่อการพัฒนาทักษะความรู้ความพร้อมในการฝึก อาชีพและการทำงานแก่ผู้เรียน และ การส่งเสริมสนับสนุนเชิงวิชาการแก่สถานประกอบการ ขนาดเล็กและขนาดกลางในการพัฒนาการทำงาน และการวิจัยเชิงการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ขณะที่ ฝ่ายสถานประกอบการที่มีความพร้อม ควรมีบทบาทในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ในระดับปฏิบัติงาน องค์ความรู้ระดับสูง และการวิจัยพัฒนาขั้นสูง และการถ่ายทอดความรู้ให้กับสถานศึกษา ครู ครูนิเทศ และผู้เรียนเพื่อให้เกิดการไหลลื่นของความรู้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความต้องการของภาค เศรษฐกิจ ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันและแนวโน้มความต้องการในอนาคต

๑๑. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยง รวมทั้งการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา สายปฏิบัติการวิชาชีพ (Higher Vocational Education) เพื่อพัฒนาต่อยอดให้ ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา มีโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะ ตลอดจนโอกาสความก้าวหน้าในด้ว นการศึกษาในสายปฏิบัติ

๑๒. รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือสามประสาน ผ่านกลไก มูลนิธิหรือองค์การ จัดตั้งเพื่ออาชีวศึกษาทวิภาคีไทย-เยอรมนี ในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการศึกษา ศูนย์กลางความ ร่วมมือระหว่างประเทศไทย กับประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีทั้งกับหน่วยงานภาครัฐ ภาค การศึกษา และภาคประกอบการ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ อาทิ ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู ครูนิเทศ ซึ่งอาจจัดในรูปของศูนย์การฝึกอบรมอาชีวศึกษา (Vocational Training Center)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมอาชีวศึกษา. “การจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี.” กองการศึกษาอาชีวศึกษาระบบอาชีวศึกษา. 2541ก.
- กิตติชัย รัตน์. [ออนไลน์]. “การติดตามและการประเมินผลการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม.” เข้าถึงได้จาก : <http://forest.ku.ac.th>. 2548.
- “โครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษาและบริษัท ซี. พี. เซเว่นอีเลฟเว่น จำกัด.” กรมอาชีวศึกษา. 2541ข.
- ชูศักดิ์ บุญปัญญา. สภาพการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สาขาวิชาช่างยนต์ วิทยาลัยเทคนิคพะเยา. ปรียญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2546
- ปรีดา หลิมพาพันธ์. “การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีวิทยาลัยสารพัดช่างชัยภูมิ สังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2554).
- สมัย ศรีหาบุตร. “การพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานีในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2549.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การศึกษาของคนไทย ปี 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. “ความร่วมมือภาคเอกชน : กระบวนทัศน์ใหม่ของการปฏิรูปอาชีวศึกษา.” กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2546.

ภาษาต่างประเทศ

- Jacques Moreau. Administration Regionale, Departementale et Municipale. Paris : Dalloz, 1985.
- J.M., Cohen, and N.T., Uphoff, Participation's Place in Rural Development Seeking Clarity through Specificity. Worle Development. 1980.
- Kaiser, S.M. Mapping the Learning Organization: Exporting a Model of Learning Organization.
- Ph.D. Dissertation, Louisiana State University, U.S.A.ack C.Plano. Political Science Dictionary. Illinois : The Dry Press, 1973.

Reeder, William W., Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State, (New York : Cornell University, 1978.

Maslow Abraham H. Motivation and Personality. New York : Harper and Brother, 1970.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายณัทภพ แก้วสัมฤทธิ์

วัน เดือน ปี ๑๐ กันยายน ๒๕๐๕

การศึกษา ๒๕๒๓ - มัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
๒๕๒๗ - ปริญญาตรี นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒๕๓๕ - ปริญญาโท ศิลปะศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าของกิจการและประธานกรรมการบริษัท ธัญบุรีฮอนด้าคาร์ส์ จำกัด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพ
แรงงานไทย

ผู้วิจัย นายณัฏพ แก้วสัมฤทธิ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

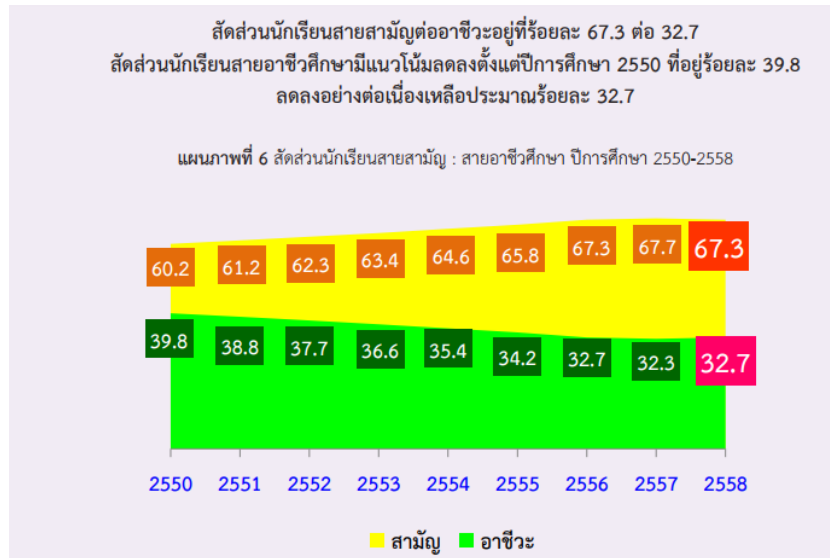
ตำแหน่ง เจ้าของกิจการและประธานกรรมการ บริษัท ธิญบุรีฮอนต้าคาร์ส จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพของสถานศึกษา ความเหลื่อมล้ำด้านการจัดสรรทรัพยากรระหว่างโรงเรียนฐานะดีกับโรงเรียนยากจน ระหว่างโรงเรียนรัฐกับเอกชน ระหว่างโรงเรียนสายสามัญกับสายอาชีวะ เป็นต้น ทางออกของการปฏิรูประบบการศึกษาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมุ่งลดความเหลื่อมล้ำเหล่านั้น จากรายงานของคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งได้นำเสนอต่อคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๓ ได้สะท้อนสภาพปัจจุบันและปัญหาของการได้รับโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ของประชาชน (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, ๒๕๕๔) ในส่วนของระดับอาชีวศึกษา พบว่า สัดส่วนของเด็กและเยาวชนที่เรียนในระดับอาชีวศึกษายังต่ำกว่าระดับการศึกษาสายสามัญค่อนข้างมาก และมีอัตราการคงอยู่ในระดับอาชีวศึกษา เพียงร้อยละ ๘๑.๘ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญคือ ค่านิยมของการเรียนในระดับอาชีวศึกษาไม่ค่อยดีนัก เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ต้องการเรียนจนจบระดับปริญญาตรีมากกว่า นอกจากนี้ ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็กนักเรียนอาชีวศึกษา ก็ทำให้ไม่ค่อยมีผู้นิยมเรียนอาชีวศึกษา ประกอบกับการเรียนในระดับอาชีวศึกษา ต้องลงทุนสูง ครอบครัวที่ยากจนไม่สามารถส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้าเรียนในระดับอาชีวศึกษา

ทั้งนี้ปีการศึกษา ๒๕๕๘ สัดส่วนนักเรียนสายสามัญต่ออาชีวะอยู่ที่ร้อยละ ๖๗.๓ ต่อ ๓๒.๗ แต่อย่างไรก็ตามมีปัจจัยหลายอย่างในการเพิ่มสัดส่วนนักเรียนสายอาชีวะ ให้สูงขึ้นได้ไม่ว่าเป็นการเพิ่มสถานศึกษาสายอาชีวะให้มากขึ้น (สถานศึกษาอาชีวะมีจำนวน ๘๗๕ แห่ง ในขณะที่สถานศึกษาสายสามัญมีจำนวน ๓,๖๓๔ แห่ง) การปรับเปลี่ยนค่านิยมของผู้ปกครอง การสร้างภาพลักษณ์ต่อการเป็นนักเรียนสายอาชีวะและเส้นทางสายอาชีพที่พร้อมรองรับเมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๙) ดังแผนภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๑ แสดงสัดส่วนนักเรียนสายสามัญต่ออาชีวศึกษาในปี ๒๕๕๐-๒๕๕๘

“การอาชีวศึกษา” เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตและพัฒนากำลังคนในการเข้าสู่ตลาดแรงงานเป็นส่วนใหญ่ทั้งในระดับแรงงานฝีมือ (Skilled Labor) และแรงงานกึ่งฝีมือ (Semi - Skilled Labor) ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกภาคปฏิบัติควบคู่กับการศึกษาภาคทฤษฎีดังนั้นผู้เรียนในภาคการศึกษาระบบนี้ จึงมีความรู้และความเชี่ยวชาญทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อที่จะได้เข้าสู่ตลาดแรงงานและเป็นแรงงานที่มีคุณภาพและการที่จะพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพได้นั้น นอกจากจะพัฒนาทักษะทางด้านความรู้และความเชี่ยวชาญให้มีประสิทธิภาพแล้วนั้นการที่แรงงานไทยจะพัฒนาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคนั้น ทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่มศักยภาพแรงงานไทย คือ ทักษะทางด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรวมถึงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งเป็นทักษะที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาแรงงานและเหตุผลที่ “การอาชีวศึกษา” จำเป็นจะต้องให้ความสนใจ “ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑” นั้น

ในอนาคตซึ่งปัจจุบัน ภาครัฐบาลได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและกำหนดทิศทาง “การอาชีวศึกษา” และ “ศักยภาพแรงงานไทย” ในการเป็นประชาคมอาเซียน โดยมียุทธศาสตร์และแนวทางที่สอดคล้องกับการศึกษาตาม “แผนพัฒนากำลังคนในระดับประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕) โดยเน้นในเรื่องของการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพและความสามารถ รวมถึงมีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน โดยมีปัจจัยสนับสนุนโดยการสร้างเครือข่ายและมีความมั่นคง รวมถึงหลักประกันในชีวิตกับกำลังคนทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ “กลุ่มแรงงาน” ในการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ในตัวบุคคลให้มีความพร้อมทางด้านภาษาด้านการพัฒนาทักษะฝีมือการใช้เทคโนโลยี ICT รวมถึงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและการสร้างแหล่งค้นคว้าข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่เมื่อพิจารณาตามยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของแผนพัฒนากำลังคนระดับประเทศ

ภาพที่ ๒ นโยบายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านการพัฒนาอาชีวศึกษา

ที่มา : นโยบายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านการพัฒนาอาชีวศึกษา

ซึ่งสอดคล้องกับ ธาณินทร์ ศรีชมภู (๒๕๕๓) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงระบบประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ปัจจัยนำเข้า ๒) กระบวนการ ๓) ผลผลิต และ ๔) ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ ๔ คือ ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งเป็นกลไกในการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ๑) นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ๒) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ๔) รูปแบบของการเรียนการสอนระบบทวิภาคี และ ๕) รูปแบบของการวัดผลและประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพฝีมือแรงงานสนองตอบกับความต้องการของสถานประกอบการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย ในการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาแรงงาน โดยการส่งเสริมการศึกษาในระบบทวิภาคีของประเทศไทยให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน สภาพปัญหา ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศไทย

๒. เพื่อเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งการดำเนินการขับเคลื่อนปฏิรูประบบการอาชีวศึกษาสู่อาชีวศึกษาทวิภาคีของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมสถานอาชีวศึกษาทั้งรัฐบาลและเอกชนในประเด็นของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อให้ได้ทิศทางและมาตรการในการส่งผลการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีประสบความสำเร็จ เพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน ระหว่างเดือนธันวาคม ๖๐ ถึง พฤษภาคม ๒๕๖๑

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของประเทศที่ประสบความสำเร็จจากแหล่งข้อมูลที่ได้มาจากองค์กรที่จัดการอาชีวศึกษาระดับสากล ๔ แหล่ง ได้แก่ European Center for the Development of Vocational Training (Cede fop), Organization for Economic Co-operation and Development OECD), International Centre for Technical and Vocational Education and Training (UNIVOC) และ Center on Education and Training for Employment (CETE)

ผลการวิจัย

๑. การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการภายในประเทศแบ่งเป็น ๔ Model ได้ดังนี้

๑.๑ Model A การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเต็มรูปแบบ (ร้อยเปอร์เซ็นต์) ในพื้นที่ คือมีสถานประกอบการในพื้นที่ตั้งสถานศึกษาผู้เรียนทุกคนทุกสาขาวิชา ได้เข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ

๑.๒ Model B การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเต็มรูปแบบ (ร้อยเปอร์เซ็นต์) นอกพื้นที่ คือ ไม่มีสถานประกอบการในพื้นที่ตั้งสถานศึกษา ผู้เรียนทุกคนทุกสาขาวิชาได้เข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ โดยจะต้องมีการจัดที่พักใกล้กับสถานประกอบการที่ไปฝึกอาชีพให้แก่ผู้เรียนและมีครูควบคุมดูแล

๑.๓ Model C การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีบางสาขาวิชา

๑.๔ Model D การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้แก่พนักงานของสถานประกอบการ

๒. การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีต่างประเทศ แบ่งได้ ๑ Model คือ

๒.๑ Model E การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมการสร้างความร่วมมือทางด้านวิชาการด้านการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี ผลการดำเนินการของสถานศึกษาดั้งแบบ ครูต้นแบบ ผู้ฝึกอาชีพต้นแบบสถานประกอบการต้นแบบ ครูฝึกต้นแบบ ให้กับภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้อำนวยการ ผู้รับใบอนุญาต ครู ผู้ปกครอง นักเรียน สถานประกอบการ เป็นต้น เพื่อให้สังคมในภาพรวม และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าใจ และสนับสนุน การดำเนินการด้านการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้การยอมรับเชื่อมั่นกับการศึกษาอาชีวศึกษา และการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๑.๒ รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนและจูงใจสถานศึกษาที่มีความพร้อมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี อาทิ การให้เงินอุดหนุนพิเศษ รวมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษา ครู ครูนิเทศ นักเรียน ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๑.๓ ในการคัดกรองและพัฒนาครูในด้านอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการอาจกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะสำหรับครูอาชีวศึกษา ดังเช่นในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ครูที่จะสอนในสถานศึกษาเอกชนประเภทอาชีวศึกษาต้องเป็นผู้ที่ได้ผ่านการสอบมาตรฐานวิชาชีพครูอาชีวศึกษา(Vocational Teacher Qualification) เป็นต้น

๑.๔ รัฐบาลควรกำหนดและคัดกรองคุณสมบัติของสถานประกอบการที่มีคุณภาพและความพร้อมในการเข้าร่วมการจัดการอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพร้อมด้านครูฝึกในสถานประกอบการซึ่งจะต้องผ่านการอบรมการเป็นครูฝึก เช่น การอบรมหลักสูตรไมสเตอร์หรือการอบรมหลักสูตรระยะสั้น และควรจะขึ้นทะเบียนและระบบข้อมูลสารสนเทศ สถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียน และควรส่งเสริมสนับสนุนให้สิทธิประโยชน์และการยกย่องเชิดชูเกียรติสถานประกอบการที่ประสบผลสำเร็จในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี ในอัตราที่จูงใจยิ่งขึ้น ดังเช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ที่กำหนดอัตราสิทธิประโยชน์ร้อยละ ๔๐๐ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ส่วนเพิ่มสำหรับสถานประกอบการที่มีการลงทุนกับการพัฒนาอบรมด้านอาชีวศึกษา เป็นต้น

๑.๕ รัฐบาลควรกำหนดค่าตอบแทน และเงื่อนไขสภาพการทำงานที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่ฝึกอาชีพในสถานประกอบการ เพื่อให้ผู้ปกครอง ผู้เรียน และ สถานศึกษา เกิดความเชื่อมั่นในสภาพการทำงาน ลักษณะงาน และ ค่าตอบแทนที่ผู้ฝึกอาชีพจะได้รับอย่างเหมาะสม

๑.๖ รัฐบาลควรผลักดันให้ภาคธุรกิจเอกชน เป็นกลไกในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ดังเช่น กรณีสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผ่านกลไกความร่วมมือของสภาหอการค้าสภาอุตสาหกรรม ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด หรือในสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ภาคธุรกิจเอกชนในระดับองค์กรความร่วมมือใช้ศักยภาพของกลุ่มในการให้ความช่วยเหลือ ให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรที่

สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการด้านต่าง ๆ อาทิ ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และภาคบริการ

๑.๗ รัฐบาลควรส่งเสริมกรอบความร่วมมือและแนวทางความร่วมมือกับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี อาทิ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเกาหลีใต้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ออสเตรเลีย รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในการพัฒนาองค์ความรู้ และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี รวมทั้งการดึงศักยภาพของประเทศดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของประเทศไทยผ่านกลไกสภาหอการค้าที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศดังกล่าว สถานทูตไทยและสถานทูตประเทศดังกล่าว ความร่วมมือในระดับองค์กรที่แสวงผลกำไร เป็นต้น โดยเน้นที่ภาพรวมของการอาชีวศึกษาของประเทศทั้งอาชีวศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความทัดเทียมกัน ในการขับเคลื่อนการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของประเทศ

๑.๘ การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศกลางเกี่ยวกับ หลักสูตรที่เปิดสอนในระบบทวิภาคี สถานศึกษา และสถานประกอบการ ที่มีความพร้อมและได้รับการรับรองจากภาครัฐ ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษาในระบบทวิภาคี เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญสำหรับภาครัฐในการกำหนดนโยบายและสำหรับผู้เรียนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในการตัดสินใจในการเลือกศึกษา ดังเช่น เครือรัฐออสเตรเลีย ซึ่งมีระบบฐานข้อมูลของรัฐบาลที่ให้ข้อมูลดังกล่าวอย่างชัดเจน และมีการปรับปรุงข้อมูลดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

๒. ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ

๒.๑ ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดตั้งสมาคมอาชีวศึกษาทวิภาคีไทย ในลักษณะเดียวกับสมาคม สหกิจศึกษาไทย เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และเครือข่ายทวิภาคีกับสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน และต่างประเทศ และเป็นเวทีในการเผยแพร่ผลงานที่โดดเด่น ด้านการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒.๒ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับทุกภาคส่วนในภาคการอาชีวศึกษา และการเน้นบทบาทของผู้อำนวยการ ผู้รับใบอนุญาต ในการผลักดันการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยการจัดการอบรมพัฒนา การประชุมสัมมนาวิชาการ เพื่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒.๓ สถานศึกษาการอาชีวศึกษาควรคัดกรองคุณสมบัติผู้เรียนในระบบทวิภาคี ผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างภาคสถานศึกษา และสถานประกอบการ ทั้งในการปฐมนิเทศ การจัดการฝึกปฏิบัติร่วมกัน การเตรียมความพร้อมเชิงสังคมจิตวิทยา อาทิ วินัยการทำงาน การตระหนักในเรื่องค่านิยมความปลอดภัยในการทำงาน (Safety Value) โดยการสัมภาษณ์คัดกรองผู้เรียน เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนที่จะศึกษาในระบบทวิภาคี เป็นผู้ที่มีความสนใจ มีความพร้อมทั้งในทางความรู้ ทักษะพื้นฐาน วินัยการตระหนักและตื่นตัวในการฝึกอาชีพ และ ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการและผู้เรียนอย่างแท้จริง

๒.๔ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อเอื้ออำนวยในการศึกษา ทบทวนบทเรียนด้วยตนเองของผู้เรียนที่ฝึกอาชีพในสถานประกอบการซึ่งห่างไกลจากสถานศึกษา (e-learning) อีกทั้งก่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งในเรื่องเวลา ค่าใช้จ่าย และคุณภาพการศึกษา ที่นักศึกษา

สามารถศึกษาทบทวนได้ตลอดเวลา โดยที่ครูไม่เคยจำเป็นต้องเดินทางไปสถานประกอบการ หรือนักศึกษาให้ผลงานเพื่อเดินทางมาที่สถานศึกษา

๒.๕ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกัน มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการเป็นหลัก โดยปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ และการพิจารณาถึงกรอบคุณวุฒิในระดับอาเซียน (ASEAN Qualification Reference Framework) หรือในระดับสากลในแต่ละสาขาวิชาชีพ เพื่อให้เอื้อต่อการทำงานในต่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาทักษะเชิงภาษา ทั้งภาษาในอาเซียนและภาษาสากล ที่จำเป็นต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เป็นต้น รวมทั้งทักษะเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านกลไกการเรียนการสอน การจัดทำโครงการผ่านระบบ e-learning เป็นต้น

๒.๖ กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคี สำหรับพนักงานในสถานประกอบการที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายให้ศึกษาต่ออาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี เพื่อเป็นการพัฒนาทางด้านแรงงาน ให้กับสถานประกอบการโดยไม่กระทบกับการประกอบอาชีพของพนักงาน

๒.๗ กระทรวงศึกษาธิการควรขยายขอบเขตในบริบทประชาคมอาเซียน โดยมุ่งเน้นแรงงานต่างด้าวที่เป็นเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียนที่ทำงานในสถานประกอบการ หรือ มุ่งเข้าศึกษาในด้านอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศไทย เพื่อยกระดับให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

๒.๘ สมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยควรมีบทบาทร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ ภาคธุรกิจเอกชนในการจัดการประชุมวิชาการ และ สัมมนาเชิงปฏิบัติการในการ แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความต้องการ และข้อเสนอแนะ ระหว่าง ภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจเอกชน ในการร่วมกันพัฒนาการอาชีวศึกษาดังเช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ที่จะมีการจัดการประชุมร่วมประจำปี ระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้โดยเฉพาะ สมรรถนะที่จำเป็นในปัจจุบันและอนาคต แนวโน้มของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี องค์กรความรู้เชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในภาคธุรกิจเอกชน เป็นต้น เพื่อให้สถานศึกษาและภาครัฐนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร และการปรับปรุงการเรียนการสอน รวมทั้งนโยบายของรัฐในการส่งเสริมสนับสนุน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามพื้นที่ในการจัดการสอนในระบบทวิภาคีระหว่างสถานศึกษาเอกชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีหรือห่างไกลจากสถานประกอบการที่มีความพร้อมในการร่วมจัดทวิภาคีกับสถานประกอบการที่มีความพร้อมในการร่วมจัดการศึกษาในระบบทวิภาคีที่ตั้งอยู่ต่างภูมิภาค เป็นต้น

๒.๙ รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในการร่วมกันพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาและในสถานประกอบการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนการพัฒนาทักษะประสบการณ์การทำงานสำหรับครูและครูนิเทศในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะประสบการณ์ในการทำงานของสถานประกอบการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสอนภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติเบื้องต้น ฝึกวินัยแก่นักศึกษาก่อนการฝึกอาชีพ และการนิเทศดูแล

นักศึกษาในระหว่างการศึกษาที่สถานประกอบการ และการพัฒนาทักษะจิตวิทยาการสอนสำหรับ ครูฝึกชำนาญการในสถานประกอบการ ผ่านกลไกของสมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เอกชนแห่งประเทศไทยในฐานะตัวกลางในการประสานความร่วมมือ และ การพัฒนาโครงการนำร่อง เพื่อเป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาและสถานประกอบการอื่น ๆ ต่อไป

๒.๑๐ ควรมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ อาทิ สถานศึกษาเอกชนควรมีบทบาทในการพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานภาคทฤษฎี เพื่อการพัฒนาทักษะความรู้ความพร้อมในการฝึกอาชีพและการทำงานแก่ผู้เรียน และ การส่งเสริมสนับสนุนเชิงวิชาการแก่ภาคสถานประกอบการ ขนาดเล็กและขนาดกลางในการพัฒนาการทำงาน และการวิจัยเชิงการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ขณะที่ฝ่ายสถานประกอบการที่มีความพร้อม ควรมีบทบาทในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ในระดับปฏิบัติงาน องค์ความรู้ระดับสูง และการวิจัยพัฒนาขั้นสูง และการถ่ายทอดความรู้ให้กับสถานศึกษา ครู ครูนิเทศ และผู้เรียนเพื่อให้เกิดการไหลลื่นของความรู้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความต้องการของภาค เศรษฐกิจ ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันและแนวโน้มความต้องการในอนาคต

๒.๑๑ กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยง รวมทั้งการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา สายปฏิบัติการวิชาชีพ (Higher Vocational Education) เพื่อพัฒนาต่อยอดให้ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา มีโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะ ตลอดจนโอกาสความก้าวหน้าในด้านการศึกษาในสายปฏิบัติ

๒.๑๒ รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือสามประสาน ผ่านกลไก มูลนิธิหรือองค์การ จัดตั้งเพื่ออาชีวศึกษาทวิภาคีไทย-เยอรมนี ในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการศึกษา ศูนย์กลางความร่วมมือระหว่างประเทศไทย กับประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีทั้งกับหน่วยงานภาครัฐ ภาค การศึกษา และภาคประกอบการ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ อาทิ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ครูนิเทศ ซึ่งอาจจัดในรูปของศูนย์การฝึกอบรมอาชีวศึกษา (Vocational Training Center)